

LETNIK DEVETINŠESTDESETI LETO 1938-1939 DECEMBER ŠTEVILKA ČETRTA

Poštšina plačana v gotovini

TONCA IZ LONCA

Kratka vsebina prvih dveh delov

(Mnogi novi naročniki »Vrtca« bi radi poznali vsebino prvih dveh delov naše uvodne povesti. Zato jo navedemo tukaj. Konca pa kar ne smemo razodeti, le to vam lahko povemo, da boste doživljali s Toncem še prečudne stvari, kakršnih niste zlepa ob kakšni povesti. Izteče se pa vse tako lepo, da se lepše ne more. — Opomba uredništva.)

Tam nekje v gorah je bila vas, v kateri sta živela čevljar Tona in njegova žena Polona. Pred hišo je rastle hruška medenka in pod njo je bila klop. Tona in Polona nista imela otrok, a sta jih želela. Bilo je na tiho nedeljo. Šla sta k maši in Poloni je bilo hudo, ko je mislila na Jezusa, ki je moral bežati pred Judi in se skriti. Če bi ona živela takrat in imela hišo blizu Jeruzalema, bi ga sprejela pod streho... Pred možem se je vračala iz cerkve in še vedno mislila na Jezusa. Na obcestnem kamnu pod njeno hišo je tedaj počival romar. Polona ga je povabila v svojo revno hišo. Popotnik se ni branil. Medtem ko je Polona pripravljala kosilo, je sedel pred hišo pod hruško. Ko je prišel še Tona, je bilo kosilo pripravljeno in so jedli. Tonu in Poloni je bilo ob popotnem romarju tako čudno, toplo in veselo pri srcu. Vse sta mu zaupala, tudi to, da nista srečna, ker nimata otrok. Tona je menil, da bi jih Poloni ne bilo preveč, ako bi jih imela, kolikor je boba v vreči, ki je stala ob peči. Popotni se je ob slovesu mlo nasmehnil, vtiaknil romarsko palico mimogrede v vrečo ter dejal, naj zaupata v Boga. Tona in Polona sta gledala za njim in se jima je zdelo, kakor bi odhajal v prečudno zarjo... Ko je izginil v gozdu, sta zaslišala neznansko lajanje in kričanje. Popotni se je ustavil ob Gozduljini koči in ji je gotovo prigovarjal, naj bi se držala božjih zapovedi, za katere se ni zmenila. S psom Črninom, ki je bil prava hudoba, je zmogla vse. Ljudje so sodili, da je čarovnica.

Čevljarju Tonu so pošla drva. S Polono sta šla v gozd, medtem ko se je doma ob zadnjem panju kuhal v loncu bob. Ogenj je plapolal in po svoje govoril, v loncu pa se je začelo čudno življenje. Bob za bobom je silil v loncu na površje in bilo je govorjenja in ugibanja, da nikoli tega... Ko sta se Tona in Polona vrnila vsak s svojo butaro, je bil bob še vedno trd. Polona je potaknila, Tona pa je odšel pod hruško in na klopi zadremal. V sanjah je doživljal prečudne stvari o popotnem romarju, o Gozdulji in o sebi. V gozdu je bil, nabiral drva, a ko jih je hotel povezati, se mu je sleherna trta spremenila v kačo. In še hujše stvari je doživel. Po njem bi bilo, če bi ga popotni ne rešil pred Gozduljo... Zdramil se je, a bob le še ni bil kuhan. Tona je bil jezen, Polona pa je začela jokati, češ da nima nikogar, ki bi skrbel za kuho. Beseda je dala besedo in prišla sta na otroke. Tona je v jezi rekel, da bi nemara bila le zadovoljna, ako bi jih imela, kolikor je boba v loncu. Polona je pritrdila in tedaj se je zgodilo, da so začeli skakati iz lonca majčkene otročički. Kar kmalu jih je bila vsa kuhinja polna. Mrgoleli so po tleh, da je bilo smešno. Tona je zdivil. S škornji je teptal otročičke, dokler ni pokončal vseh. Polona jih ni mogla rešiti in vsa žalostna je očitala možu trdosrčnost ter menila, naj bi vsaj enega pustil. Tedaj se oglasi iz odprte hiše droben glasek: »Saj sem še jaz tu!« Opa sta bila vesela in šla v hišo iskat otročička. Nista ga mogla najti, dokler ni povedal, da je v škornju, kamor se je pred jeznim možem skril. Tona in Polona se malega nista mogla nagledati. Od srca sta se smejala, ko sta videla, kako je pameten. Tona mu je takoj napravil čevljičke, Polona pa oblečko.

Ko je Polona nesla trupelca pokopat v vrt pred hišo, je šla mimo Gozdulja s Črninom. Črnina je potem vleklo v vrt, kjer je izkopal trupelca; in njegova gospodinja je izvedela, da se je pri Tonu in Poloni zgodilo nekaj nenavadnega...

(Nadaljevanje na 3. strani ovitka.)

»Vrtca« izhaja prvi dan v mesecu, osemkrat med šolskim letom in velja z dvema mladinskima knjigama na leto din 22:50, ali 9 mesecev po din 2:50. List izdaja »Slomškova družba« v Ljubljani. Zanj odgovarja Ivan Štrukelj. Glavni in odgovorni urednik France Ločniškar v Ljubljani VII, Goriška 29. Sklep uredništva do 5. dne v mesecu. — Uprava »Vrtca« je v Ljubljani, Kopitarjeva ulica št. 2 (H. Ničman). — Tiska ga Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (K. Čeč).

ŠTEV. 4

1938/39

LETNIK 69

ZA SVOBODO DOMOVINE!

Fr. Jesenovec

OB DVAJSETLETNICI OSVOBOJENJA

Mladi prijatelji! Naša jugoslovanska družina praznuje letos 1. decembra velik družinski praznik: dvajsetletnico tistega dne, ko so se trije bratje v ti družini, Slovenec, Srb in Hrvat, osvobodili suženjskih spon in se zedinili »pod streho hiše ene«.

Velik praznik je to, katerega pomen vam je gotovo že znan. Biló je v letih strašne svetovne vojske 1914—1918, ko je med našimi domovi, gozdovi in njivami vihral strašni bojni vihar. Vaši očetje so bili v strelskih jarkih, kjer so trpeli strašno pomanjkanje in zlo. Doma pa so ostali le starčki, žene in tako majhni otroci, kot ste vi. In ti otročiči so sklepali svoje blede in uvele ročice po naših slovenskih cerkvah k Bogu, da bi jim že vendar rešil očka ali brata ali strica in jih vrnil mamicam in sinčkom in hčerkam. Polna štiri leta so ti otročiči molili. In, saj veste, Bogec zmerom usliši molitev nedolžnih otrok.

Vrnil je očete, zadihali so svobodo vsi ljudje na našem slovanskem jugu. Kralj Matjaž je prijezdil jeseni 1918. l. v našo deželo in nam prinesel osvobodjenje. Razrušila se je trhla avstrijska stavba, ki nas je tlačila dolgih tisoč let. Slovenci smo suženjske verige raztrgali in veselo objeli brate Hrvate in Srbe in se združili z njimi. Na razvalinah stare Avstrije je zrastle nova, mlada, življenja in upov polna kraljevina Jugoslavija.

Dvajset let mineva te dni od tistih veselih časov, ko se je od Triglava do Ohrida razlegel klic: svoboda, svoboda, svoboda! Po vsej naši zemlji so ljudje hiteli na tabore, v sprevođe, povsod veselje in smeh in petje! Saj je prišlo osvobođenje, prišla svoboda, prišlo zedinjenje.

Brate Srbe je vodil skozi svetovno viхро njihov priljubljeni kralj Peter I., ki je tako osvobodil tudi Hrvate in Slovence. Zato ga je naša zgodovina imenovala Osvoboditelja. Ker pa je bil že starček, je vodil vladarske posle namesto njega njegov sin, takrat regent, po smrti svojega očeta l. 1921 pa kralj Aleksander I., ki ga imenujemo Zedinitelja. Ta je Jugoslaviji srečno vladal trinajst let, ko ga je zadela krogla iz zločinskega revolverja l. 1934. Kralj Aleksander I. je dal življenje za mir in za našo svobodno kraljevino Jugoslavijo. Po njegovi nesrečni in prerani smrti pa je stopil na prestol naše kraljevine sin kralja Aleksandra — kralj Peter II., ki ga čaka težka naloga, da bo vodil našo državo v prihodnje skozi razburkane čase. Trdno zaupamo, da bo pod modrim vodstvom kneza namestnika Pavla dozorel v vrednega naslednika svojih slavnih prednikov.

Fr. Jesenovec

ZA NAŠE OSVOBOJENJE ZASLUŽNI MOŽJE

Čeprav je naš slovenski narod majhen po številu, vendar so tudi iz njegove srede izšli možje, ki so pripravljali in izvedli osvobojenje našega naroda izpod tuje avstroogrske nadvlade in zedinjenje s Srbi in Hrvati v samostojno državo Jugoslavijo. Poleg drugih mož naj se na tem mestu spomnimo predvsem treh, ki so za naše osvobojenje najbolj zaslužni. To so: dr. Janez Evangelist Krek, dr. Anton Bonaventura Jeglič in dr. Anton Korošec.

Krek je bil prvi med njimi. Vse njegovo dvajsetletno delovanje v slovenskem kulturnem, socialnem in političnem življenju je bilo prežeto z mislijo na enotno državo Jugoslovancev, čeprav v začetku samo v obsegu stare Avstro-Ogrske. Krek se je že od l. 1907 zavzemal za svobodo Jugoslovancev, o nji govoril v Ljubljani in na Dunaju ter pisal po listih in knjigah. Zlasti pa se je izkazal za odločnega Jugoslovancev v teku svetovne vojne in je l. 1917 sestavil tako imenovano »majsko deklaracijo«, da ga imenujemo »očeta majske deklaracije«. V nji se je Jugoslovanski klub na Dunaju izrazil za samostojno Jugoslavijo, za enkrat še pod habsburškim žezlom. Pa Kreku ni bilo dano učakati našo svobodo, kajti leto dni pred osvobojenjem je 8. oktobra 1917 umrl.

Ali njegova smrt ni zaustavila slovenskega navdušenja za Jugoslavijo. Krekovo dediščino je prevzel dr. Anton Korošec, ki je na Krekovem grobu imel govor, v katerem je zaklical vsem Slovencem in Jugoslovancem: »Dvignite glave, kajti približuje se vaše odrešenje!« Korošec je bil izpolnjevalec Krekove oporoke, saj je bil prav on tisti, ki je v dunajski zbornici prebral »majsko deklaracijo«. Za to deklaracijo je slovensko ženstvo pobralo po Krekovi smrti do marca 1918 nič manj kot 200.000 podpisov. In ko so se jeseni l. 1918 začela mirovna pogajanja, je Korošec izjavil na Dunaju, da Avstrija nima več pravice govoriti v imenu Jugoslovancev.

Nadškof dr. Jeglič pa je oba, Kreka in Korošca, odlično podpiral kot najvišji cerkveni knez na Slovenskem. Tudi dr. Jeglič je bil vseskozi vnet za Jugoslavijo. Saj je znano, da je v boju za majsko deklaracijo to sam prvi podpisal, čeprav je vedel, da mu bodo na Dunaju ta podpis šteli za veleizdajo. Pa se ni prav nič bal in odločno je šel v boj za pravice slovenskega naroda.

Draga mladina! Spoštuj te može, ki so veliki v svojih delih za našo svobodo, saj uživaš sadove njihovega truda! Za vzor naj ti bodo, pa boš hodila po pravih potih v srečo svojemu narodu in kraljevini Jugoslaviji!

Tonca iz lonca

Nenavadna zgodba iz starih časov.

4.

Diarium Bernardi, alumni in Collegio patrum Societatis Jesu. Tako je naslovil Bernardek, gojenec v zavodu očetov družbe Jezusove, svoj dnevnik, ki ga je vsak dan sproti pisal, kakor je videl, da delajo tudi drugi njegovi tovariši. Spočetka so bili njegovi zapiski sila preprosti. Za vse, kar je videl in doživel, mu je primanjkovalo latinskih besed. Tudi vezati jih ni znal in bal se je, da bi ne biló preveč napak v njegovem pisanju. Zato je dnevnik skrbno skrival. Za ves svet ne bi maral, da bi ga dobil v roke kak prefekt, še manj pa njegovi učeni profesorji ali celo sam pater rektor.

Svoj strah in svojo skrb je zaupal Toncu, ki je neviden živel z njim in ob njem, kadar se mu ni zljubilo, da bi hodil svoja posebna pota.

Tonca mu je pregnal skrb in strah.

Vse, česar bi patri prefekti, profesorji in rektor ne smeli brati, da ne bi izvedeli za Bernardkove skrivnosti, je biló v dnevniku zanje nevidno. Tudi sošolci, ki so mu včasih iz radovednosti izmaknili dnevnik, niso našli v njem nič takega, da bi se mu mogli smejati, in tudi nič takega, da bi ga mogel kdo tožiti...

Dnevnik je začel Bernardek pisati o božiču, ko niso imeli pouka, a vendar ni smel domov, kakor so šli drugi, ki so bili iz mesta ali iz bližnjih krajev. Ta čas, so mu rekli, da bolje uporabi, če se bo pridno učil in ponavljal, kar so v dveh mesecih predelali v šoli.

Tako je ostal Bernardek svoje prve počitnice v zavodu, se učil, ponavljal in pisal, kaj je doživel prva dva meseca v mestu in zavodu. Tonca je sedel neviden na mizi in mu gledal pod pero. Sproti je vse bral in razumel, zakaj kar je slišal v šoli, ki je ni z Bernardkom nikdar zamudil, si je vse zapomnil in ni s svojim znanjem prav nič zaostajal za drugimi. Seveda, svojega znanja ni mogel pokazati, ker ga ni nihče videl, da bi ga izpraševal. In v zapisnikih ga tudi niso imeli nikjer. Ergo: Quod non est in actis, non est in mundo, je vedel Tonca iz latinščine; da ga ni na svetu, ker nimajo zapisanega. O, saj pri učenih gospodih profesorjih celo zapisanih ni na svetu, vsaj v razredu ne. Nekaterih nikdar ne pokličejo. In mestni prebrisanci so si izmislili še poseben experimentum, ki se jim je posrečil in ga ponavljajo. Ni biló v njihovem razredu, v retoriki je biló, kakor je slišal z Bernardkom. Sila učenega profesorja imajo, ki si šolarjev po zunanosti ne more zapomniti. Kadar koga pokliče, ki ni pripravljen, vstane in pove, da ga ni. In profesor pokliče drugega. Ako tudi ta ni pripravljen, sune soseda, ki ve, da zna. In sosod odgovarja za vprašanega.

»Bene, bene, optime — dobro, dobro, prav dobro,« pritrjuje profesor odgovorom in veli končno s prijazno zadovoljnim glasom »Sedeas!« In vprašani, ki ni bil vprašan, a je odgovarjal, sede in šolarji se muzajo.

Tako je kdo nekaj, kar ni, čeprav je zapisan. Če ni zapisan, pa je čudno, da ne more biti nekaj, kar je.

Tonca je bil zadovoljen, da ni bil zapisan, ker tako je bil šolar, čeprav ni bil, kar bi ne mogel biti, če bi ga imeli zapisanega. Sploh bi ga ne zapisali, če bi vedeli, da je in da je tak, kakršen je. Pognali bi ga iz kolegija in ne mogel bi se z Bernardkom učiti. Ali pa bi napravili še kaj hujšega

z njim. Mogoče bi ga celo v nič spremenili, ko so tako učeni, in potem bi ga res ne bilo na svetu. Tako pa je in je vesel, da je. Vsak dan sliši kaj novega, vsak dan več zna in ve in sproti lahko bere Bernardkov dnevnik. Bernardkov dnevnik je prav za prav tudi njegov dnevnik. Bernardek si res ni upal njegovega imena zapisati in ne njegovih doživljajev. Pa je potem le vse lepo popisal, kako je z njim, ko sta se zmenila za nevidno pisavo. Samo tako sta uredila, da navidezno prazen prostor v dnevniku ni bil sumljiv...

Bernardek je torej pisal dnevnik, Tonca pa je sedel neviden na mizi, mu gledal pod pero in bral. Bernardek je pisal lepo, kakor tiskano. Tako, kakor je videl v starih bukvah, ki so jih jim pokazali. Stare bukve so samo pisali. Menihi so jih pisali, ker tiskati knjig prejšnje čase niso znali. Pa so bile pisane knjige lepše kakor tiskane. Menihi namreč niso znali samo lepo pisati, tudi risati in slikati so znali, da so bile njihove bukve res pisane: začetne črke vsakega poglavja so bile zlate in ob njih podobe in rože in prečudne živali, kakršnih Tonca še ni videl. In Bog in svetniki so se kakor sprehajali ob črnih vrstah na velikih straneh. Bernardek ni znal risati, tudi zlate barve ni imel in ne drugih, samo v črnilo je pomakal gosje pero. Prvo besedo na vsaki strani je pa le izpisal z velikimi črkami, kar naj bi dalo njegovemu dnevniku videz starega manuskripta, kakor so z roko pisane knjige imenovali.

Tonca je bral Bernardkov latinski tekst, ki se mu je prevajal v mislih v slovensko besedilo:

V BOŽJEM IMENU začenjam pisati svoj dnevnik. Bog daj, da bi mi bilo vse, kar bom napisal, kdaj v veselje.

Zadnji dan meseca oktobra me je pripeljal oče v mesto. Mesta dotlej še nikdar nisem videl. Ko sem ga zagledal, sem se močno čudil. Mesto je obzidano. Oče mi je povedal, da je zato obzidano, da se ubrani sovražnikov, ako bi prišli nadenj z vojsko. Zdaj da so najhujši sovražniki Turki. Nihče ne ve, kdaj prihrumijo v deželo. Vedno morajo biti pripravljeni, da jih odbijejo. Zato pa so ob mestnih vratih noč in dan straže. Nas straže niso zadrževale. Ko je oče povedal, da me pelje v šole, so ga stražniki še poučili, kod naj greva, da prideva prav.

Po mestu sem gledal na desno in levo. Po cesti ni bilo nič kamenja. Če bi ga iskal, bi ga ne našel. Le s čim se otroci kamenjajo, ako se sprejo? Tako sem se spraševal. In hiše se na obeh straneh držijo druga druge in so visoke in lepe. Pri tleh so vsa okna napolnjena z najrazličnejšim blagom. Oče mi je povedal, da so to trgovine. Na več krajih se ceste ali ulice razširijo v velik prostor. Takemu prostoru pravijo trg. Na enem takem trgu sem videl čuden studenec. Okrogle stopnice ima in okroglo kamnito korito. Sredi korita stoji velik kamnit mož. Ves bradat je in skoraj nag. V rokah drži velike vile s tremi roglji. Okoli njega so v štiri strani obrnjene štiri ženske, ki imajo namesto nog ribji rep. V rokah drži vsaka nekaj lonce — amfora mu pravijo — in iz njega teče voda.

Oče se je obrnil tam na desno proti veliki hiši, zraven katere je stala velika, še nova cerkev.

NAD VRATI v veliko hišo je bilo JEZUSOVO ime. [†]IHS je bilo zapisano z zlatimi črkami. Vrata so bila zaprta. Oče dolgo ni vedel, kaj bi napravil. Pa je tedaj prišel do vrat tudi neki deček moje starosti. Potegnil je za vrv, spleteno iz žice. Toliko da je potegnil, je od znotraj zazvonilo in vrata so se sama odprla. Oče je vprašal dečka, če so v tej hiši novi menihi, ki imajo šole. Da so, je povedal. In šla sva v veliko vežo, od koder se je videlo na veliko dvorišče. Po dvorišču se je podilo toliko dečkov, kolikor jih ni v vsej Srednji vasi vseh skupaj. In med njimi sta bila dva gospoda, ki sta

bila tako oblečena kakor naš župnik. Ali so taki novi menihi? sem pomislil. Poznal sem samo take menihe, ki so hodili tudi v Srednjo vas in prosili miloščine. Ti so bili v rjavih haljah, prepasani z belo vrvjo, za katero so nosili rožni venec.

Ko je eden izmed tistih dveh gospodov na dvorišču opazil mene in očeta, je prišel k nama.

»Hvaljen JEZUS,« sva ga pozdravila in je odzdravil in bil zelo prijazen.

Oče je povedal, da me je pripeljal v šole in je dal gospodu župnikovo pismo. In gospod je rekel, naj greva z njim. K patru rektorju da moramo. In smo šli po stopnicah in prišli na dolg hodnik, ki je imel oboke in stebre, in se je z njega videlo na dvorišče. Dečki na dvorišču so gledali na hodnik. Smejali so se. Gotovo so se smejali mojemu očetu, ki je še vedno nosil na hrbtu koš.

»Tako,« je rekel prijazni gospod, ko smo prišli do nekih vrat. »Tu odložite koš in potem kar za mano k patru rektorju!«

Oče je šel naprej, jaz boječe za njim. Srce mi je neznansko bilo.

Pater REKTOR je že prebral župnikovo pismo, ko sva z očetom vstopila v njegovo sobo. Tudi on je bil prijazen. Po naše je govoril in povedal, da je

gledé mene vse v redu, da me imajo že zapisanega. Da sta že vse uredila z gospodom grajskim pisarjem, ki je prinesel grofovo pisanje. Oče se je zahvalil in me priporočil patru rektorju.

Potem sva morala z očetom spet iti za prijaznim gospodom, ki je naju pripeljal k rektorju. Oče je oprtal koš in gospod je naju odpeljal po drugih stopnicah. In smo prišli še višje in po dolgem hodniku v prostor, kjer so imeli ob stenah police. Police so bile razdeljene na predale. Vsi predali so bili polni blaga, kakor bi ga prodajali. Pa ga niso prodajali. Tu so imeli spravljeno šolarji svojo obleko in perilo. Tudi moje sta oče in gospod zložila na polico, ki je bila še prazna.

In potem je naju peljal gospod v velik prostor, kjer je bila postelja pri postelji.

»Tu je dormitorium ali spalnica,« je povedal in mi pokazal, katera postelja bo moja.

Potem smo šli spet po drugi strani po stopnicah, prišli spet na drug hodnik ali koridor, kakor je rekel gospod, in šli mimo mnogih vrat. Na vsakih vratih je bilo kaj napisanega. Zdaj vem, da ima vsak pater na vratih svoje sobe napisano ime in priimek. In tako smo prišli tudi do vrat, nad katerimi je bila okrogla črna tabla z belim napisom: »Aula studiorum«. Gospod je odprl vrata in z očetom sva šla za njim. Prišla sva v veliko, dolgo sobo, v kateri so bile same mize in za njimi stolice. V spodnjem koncu je bil nekoliko višji prostor in na njem posebne vrste miza, od koder bi se moglo videti po vsej veliki izbi. Na steni nad to mizo je bil velik križ, okoli po stenah pa podobe svetnikov.

»Tukaj se naši šolarji učijo,« je povedal gospod. »Tudi vaš Bernardek se bo tu učil,« je še rekel očetu in naju peljal k neki mizi.

»Vidiš, tu bo tvoj prostor,« je potem rekel meni in odprl še predal ter povedal, da bom imel v njem svoje šolske bukve in zvezke.

KO SMO prišli iz učilnice, smo šli mimo dvojih vrat. Nad prvimi je bilà črna tabla z napisom PHILOSOPHIA, nad drugimi pa THEOLOGIA.

»Če boš priden, prideš čez štiri leta v filozofijo, potem pa v teologijo, ako si res izbereš duhovniški poklic,« mi je rekel prijazni gospod.

In potem smo prišli v pritličje. Tudi v pritličju so vrata pri vratih. Nad prvimi sem bral REFECTORIUM. Gospod je videl, da bi rad vedel, kaj je za temi vrati. Odprl jih je. Spet same mize, a na njih ni bilo bukev. Posoda je bilà, sklede in krozniki in žlice in vilice. Vse je biló lepo razvrščeno. Gospod je povedal po naše, da je to jedilnica in da že pripravljajo za večerjo. Tudi tu mi je pokazal prostor, kjer sedaj vedno sedim, ko pridemo k zajtrku, kosilu in večerji.

In potem smo šli še mimo peterih vrat, nad katerimi sem po vrsti bral: RHETORICA, SYNTAXIS SUPERIOR, SYNTAXIS INFERIOR, GRAMMATICA SUPERIOR, GRAMMATICA INFERIOR in še CLASSIS INFIMA GRAMMATICES.

»To so naše šole, skozi katere boš moral,« je pojasnil gospod. »Iz najnižjega razreda, v katerem se učijo začetniki, prideš v drugi slovnični razred, potem v tretji ali višji slovnični razred, nato bo treba skozi dva razreda sintakse, v katerih slovnica ne sme delati več nikakih težav in morajo šolarji brati in predstavljati že latinske in grške pisatelje in tudi sami sestavljati naloge. Če premagajo te težave, pridejo v retoriko, ki ji pravijo tudi humanitas in tudi poetika. V tem razredu se učijo govorništva in drugih vednosti, ki jih morajo vsi učeni ljudje znati. Od tod pa prideš v filozofijo, kjer se boš učil prave modrosti, in potem v teologijo, kjer se učijo božje vede.«

Tako je povedal prijazni gospod in prišli smo spet v vežo onstran dvorišča, kjer se je oče poslovil.

JAZ sem stopil še za njim prav do vrat. Tam mi je priporočil, naj bom priden in tudi Tonca naj bo priden. To zadnje je pristavil bolj tiho.

»Bom, bom!« se je tedaj oglasil pri tleh Tonca. »Saj sem bil priden vso pot in ves čas, odkar smo prišli v mesto, nisem črhnul. Tudi pri novih menihih ne. O, saj vem, da moram molčati, ker me ne vidijo. Zdaj vem vse, kje bova z Bernardkom. Lepo bo, lepše kakor pri vas v Srednji vasi. Pa mater doma pozdravite in ji povejte, da se dolgo ne bomo več videli. Dokler ne postane Bernardek gospod. Vse šole mora napraviti, drugače ne bova več prijatelja...«

Jaz sem ta čas molčal in če je kdo kaj slišal, je mislil, da jaz govorim. Pa mislim, da ni nihče nič slišal, ker je Tonca bolj šepetal ko govoril.

Ko je oče odšel, sem postal močno žalosten. Nič ni pomagalo, da mi je Tonca splezal na ramo in mi šepetal v uho ter me tolažil.

V INFIMO, v najnižji razred, mi ni treba hoditi. Tretji dan meseca novembra so me izpraševali, kaj znam. Vse sem gladko odgovarjal in so bili z menoj zadovoljni. Pohvalili so me in rekli, da sem dober za classis grammatices inferioris — za drugi razred.

Tonca, ki je poslušal vprašanja in odgovore, je bil tudi zadovoljen, ker si je vprašanja in odgovore sproti zapomnil.

V RAZREDU nas je dvajset. Mene je gospod župnik res dosti naučil. Nič manj ne znam kakor drugi. Še več. Zjutraj ob šesti vstanemo in ko opravimo jutranjo molitev in smo vsi skupaj v hišni kapeli pri maši,

imamo po zajtrku dve uri slovnice, potem ob deveti latinsko branje, ki nam ga pater lepo razlaga, da moramo vsi razumeti. Po tej uri se sami učimo in ob enajsti je kosilo. Pri jedi si mora Tonca sam s svojo nevidnostjo pomagati. Pravi, naj nič ne skrbim, da že poskrbi zase in da ni nikdar tako dobro jedel. Popoldne imamo spet slovnico, potem se učimo lepo pisati in vsak drugi dan je še katekizem. Ob sobotah pa nas v razredu cel dan izprašujejo vso snov, ki smo jo med tednom vzeli in predelali. Zvečer gremo spat ob osmi. Ko že vsi zaspijo, morem šele govoriti s Toncem. Pravi, da mu ni nič dolg čas. Medtem je napravil že nekaj svojih posebnosti. Neviden je smuknil v sobo, kjer se zbirajo patri profesorji. Poslušal jih je, kaj govorijo. Tudi o meni so govorili. Vsi so me hvalili, da sem najpridnejši v razredu. Tako mi je povedal Tonca, pa mu skoraj ne verujem.

Na ljubo Toncu moram še zapisati, da je tudi on priden. Samo jaz da sem pridnejši, pravi, druge pa da bi vse posekal. Toliko da se je že naučil.

ZADNJIČ smo pisali latinsko nalogo.

Vsi smo se prej pridno učili, a smo se vendar bali. Zvečer mi je Tonca povedal, da je bil pri profesorju latinščine v njegovi sobi. Videl je, da bere Ezopovo basen o mravlji in kobilici. »To bo primerna naloga, to!« je govoril pater sam s seboj. In je priredil besedilo basni tako, da ni prezrl ne ene same samostalnice in glagolske oblike, ki smo se jih učili in bi jih morali v nalogi zadeti. Ko je pater nalogo sestavil in jo pustil na mizi, je začel hoditi po sobi in molil brevir. In potem je pozvonilo k večerji. Pater je odšel, Tonca pa ostal v njegovi sobi. Ostal je zato, da je nalogo od začetka do konca natančno tako prepisal, kakor

jo je pater sestavil. Kako je prišel iz sobe, ki jo je pater za seboj zaprl, ni povedal. Če se lahko napravi nevidnega, more gotovo tudi zaklenjena vrata odpreti. On že ve, kako. Jaz ga ne maram spraševati. Spoznal sem, da svoje čudne skrivnosti nikomur noče izdati. Naj jo le obdrži sam zase, samo da bi jo le dobro in pametno uporabljal kakor doslej, ko ni še nikomur nič škodil razen graščaku, kar pa je tudi obrnil v dobro. Tudi s prepisom Ezopove basni je napravil dobro, čeprav nemara ni biló vse v redu. Sicer pa šolarji pravijo, da slepariti pri nalogah ni greh. In so zadovoljni, če morejo slepariti, in se bahajo, ako jih profesor ni zalotil. Jaz prav za prav nisem sleparil. Besedila, ki mi ga je dal Tonca, sem se naučil na pamet in potem sem pisal tako hitro, da sem že končal, ko so se drugi mučili ob prvih stavkih. Ko je prinesel pater drugo uro naloge, je bilá moja brez vsake napake. Pater me je pohvalil in me postavil za zgled drugim. Takrat sem zardel in bil v zadregi. Tonca pa vesel. Pritajeno, da sem mogel le jaz slišati, se je smejal in mi še neviden stiskal roko, kakor bi hotel reči: Dobro sva napravila! Potem mi je pa šepnil: »Nič se ne boj, tako ti bom še večkrat pomagal!...«

(Dalje.)

Rud. Pečjak

Mikica Mokica

(Dalje.)

10.

Zdaj je bila Mikica Mokica čudovita čebelica: imela je modro kapico in rdeča krilca. Letela je na bližnje drevo in sedla na vejico, da bi vse premislila, kaj se je zgodilo.

Na travniku je zagledala Vidka. Neznansko se je drl, kričal, cepetal in mahal z roko. Kakor takrat, ko je padel v škafo vode. Ali pa še bolj. »Ubogi Videk — kako ga boli — ubogi Videk.«

Videk jo je ucvrl domov, tekel, tekel, kakor bi ga kuža podil. Nekajkrat se je spotaknil in štrbunknil po tleh.

»Gotovo se je udaril,« je zbolelo Mikico.

Vidka ni več.

»Kaj bom zdaj počela,« je pomislila Mikica, »kaj bom počela?« S tačkami si je počesala glavico, pogladila krilce in pomencala oči.

»Neumnica! — Čebelice so vendar pridne in kar naprej samo delajo. Nikoli ne počivajo. Niso potepuhi kakor metuljčki in cimbumi. Svojo hišico imajo in mamo kraljico. Jaz pa nimam ne hiške ne mame kraljice. Kaj bom naredila? — Medka bom nabrala pa ga bom nesla v kako hišico mami kraljici,« je modrovala čebelica Mikica Mokica na vejici.

»Kakšni mami kraljici? — Ali ima krono iz zlata, ali jo ima?« — se je nekdo v veji grdo zasmel.

»Če jo ima? Menda jo ima. Vsaka kraljica jo ima.«

»Kdo ima krono iz zlata,« se je zadril grizasti mravljinec Cmeronc Cmerinc, ki je lezel po veji. »Ali ima tistale krono iz zlata, tistale, ki na naši cestici čepi in se tako salabolsko klavarno drži. Ho-ho-ho — ta pa ta — pa krona iz zlata. Ta samo pikati zna. Sandrbondrhindrondrhonhamhamham — s ceste stran!«

Mikica je hotela že odleteti, tedaj pa se je tisti v veji zopet grdo in škodoželjno zasmeljal:

»Cmeronc Cmerinc
je suh kot blinc.
Kaj je bolan,
kaj je zaspan —

kaj pa — hi-hi —
če le jeziček
ga boli — —«

Mravljinec Cmeronc Cmerinc se je ustavil na svoji strmi poti, si pogladil tipalke in zapel na vse grlo, prav za prav zahreščal, kakor bi rekli po človeško:

»Cikete conka —
teta Ščiponka

v luknji čepi,
se sončka boji — —«

Iz špranje na veji je pokukala strgulca-teta Ščiponka in je mravljinca jezik pokazala. Ko pa je zagledala tik nad seboj na vejici Mikico čebelico, ji je pokazala svoje strašne klešče, zahrustala z njimi in hripavo zapela:

»Žiga žaga
glavo preč,

da ne bo pila
medka več —«

»O, to pa že ne — to pa že ne,« je kliknila Mikica. »Nabrati moram vendar še medka, da ga bom nesla mami kraljici.«

»Saj tebe ne bom. Jezna sem samo na Cmeronca, ker me je včeraj ugriznil.«

»Hamcamcam — z mravljinčne ceste stran! Tako vama pravim, tako vama povem: obeh se ne bojim, obe zapodim, kar v prah vaju zdrobim.«

»Saj res — grižavec,« je zaščviščala Ščiponka.

Mravljinec Cmeronc Cmerinc se je zakadil v teto strgulco, jo zagrabil za nogo in vlekel iz luknjice. Teta je cvilila, da je bilo groza, toda zaman ga je skušala pograbit s kleščami. Ni ga mogla doseči. Tedaj je stekla Mikica na bojišče in zagrabila mravljinca.

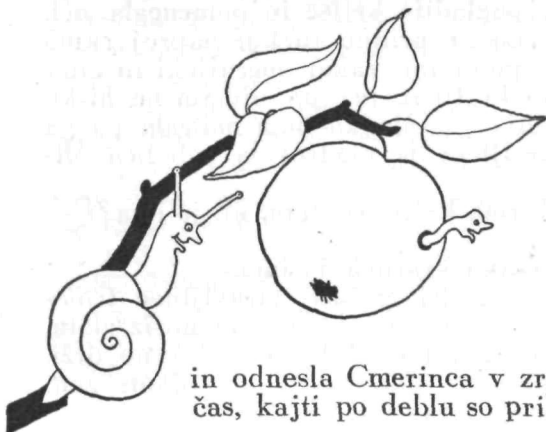
Strašno so kričali.

Polžek, ki je ne daleč na veji v svoji hiški spal, se je prebudil, pokazal roge in se zasmeljal: »To so pa otročaji — prav zares, da so.«

Iz svojega gradu, majhnega rdečega jabolčka, ki je visel na vejici,

je pokukal iz luknjice masten črviček Janezek Jezinček in je jezno zakričal: »Za božji čas! Kaj pa se tako derete? Že spet Cmeronc — kajpak — zmerom Cmeronc.« Črviček Janezek je nekaj časa boj opazoval, nato pa se je zasmeljal, kakor da se je nečesa domislil, in je pljunil na mravljinca. Tisti hip je Cmeronc spustil Ščipono in zagrabil Mikico, ker je mislil, da je to ona naredila. Mikica pa je zletela

in odnesla Cmerinca v zračne višave. Bil pa je že zadnji čas, kajti po deblu so prihajali novi mravljinca.

Cmeronc je visel v zraku in plaval, plaval kakor balonček. Krepko se je držal Mikice.

»Nič se te ne bojim,« se je še kar naprej drl, »kar v prah te zdrobim — sandrhondr — bumbumbum.«

Vendar se je le kmalu zbal neizmernih višin in kar v glavi se mu je menda vrtelo. Kaj bo, če ga Mikica spusti! Milo, milo je prosil Mikico čebelico:

»Tam na vejici zeleni pasem svoje kravice. Daj, ljuba čebelica, položi me lepo k mojim zelenim kravicam ušicam, da jih pomolzem. Jokale bodo in od žalosti umrle, če me ne bo. Tako rade me imajo. Ljuba, draga, prelepa moja čebelica. Tam na vejici zeleni — — —«

Mikica Mokica ga je nesla na vejico in ga položila na list k njegovim zelenim kravicam. Toda komaj ga je odložila, jo je nesramno grdo pogledal, da so ga bile same oči in čeljusti. Zarentačil je tako, da so se kravice ušice kar stresle v grozi:

»Sondrhondrbumbumbum.«

Mikica je odletela. Pri srčku ji je bilo hudo, tako hudo — — Spomnila se je, da so čebelice pridne, da od jutra do večera samo delajo. Ona, Mikica Mokica, je pa tegale suhega mravljinca prenašala. Kakšna čebelica je vendar. Zavila je na trobentično cestico.

»Kaj bo rekla mama kraljica, če ne bom pridna,« je globoko vzdihnila. »Še natepla me bo.«

11.

Skoro vsaka rožica ima metuljčka ali čebelico. Čmrlji najbolj debelo brenče, ptički čivkajo, muham in mušicam je pa dolg čas. Sonce pa sije, sije, sije — — —

Mikica je padla v trobentico. Globoko se je zarila v rožico, stegnila jeziček in srknila nekaj kapljic medu. To je bilo sladko! Z nožicami je brcala in čudno — na njih sta rastli dve rumeni pogačici. Letela je naprej po dišeči trobentični cestici od trobentice do trobentice, nato je zavila na marjetično cestico in je obiskala marjetice, nato vijolice, kovačke in zlatice. Mnogo rožic je obletela, da si je natočila poln želodček medu in nagnetla dve rumeni pogačici. Po večini so bili v rožicah lončki medu že izpraznjeni, kajti čebelice vstajajo zelo rano. Kdor pride pozno, malo dobi. Jutri bo tudi Mikica vstala zarana, ker je čebelica in mora biti pridna.

Ko je danes letala po rožicah, je marsikaj doživela. V neki trobentici jo je nekdo potegnil za jeziček; na marje-

tici jo je vščipnila zlata mimica in se ji nasmejala; v zlati pa sta se z nekim čmrljem skoro stepla, ker je rekel, da imajo v zlatih samo čmrlji pravico, nabirati med. V kovački pa je srečala malo pikapolonico, ravno ko je pela:

»Hišica je moja posteljco rumeno
majhna rožica, rožica mi da.«

Pela je tako lepo, da ji je Mikica kar ploskala. Prosila jo je, naj še zapoje. In pikapolonica je spet zapela:

»V temci mi pa svetí striček murček poje
zvezdica z neba — trlilulila — —«

»Draga pikapolonica — tebe sem imela vedno strašno rada, še takrat, ko sem bila punčka. Pa ti tega gotovo več ne veš,« je rekla pri slovesu Mikica. »Pozdravljena, pikapolonica. Pa zbogom.«

Srečala je tudi mnogo čebelic, ki so jo začudeno izpraševale, zakaj ima modro kapico in rdeča krilca. Toda niso se dosti mudile, ker so čebelice in čebelice ves ljubi dan samo delajo in se jim strašno mudi.

(Dalje.)

K. Hafner

Pika in Mika

Maruška ima punčko, ki ji je Pika ime. Pika je stara že pet let in se je v dolgi službi pri Maruški že močno obrabila. Na eno oko je slepa, na eno nogo šepa in iz trebuščka ji uhaja žaganje, kadar jo Maruška v preveliki ljubezni k sebi stiska.

Pa vendar ima Maruška Piko rada in lepo skrbi zanjo. Vsak dan ji daje jesti. Kadar je umazana, jo umije. Sama ji pere umazano srajčko in strgano krilce. Včasih jo tudi pestuje, pa ne prevečkrat. Kaj bi jo pestovala, ko pa je Pika že skoraj toliko stara kot Maruška sama!

Maruškina mama pa Pike ne mara. Pravi, da je umazana ko sam nagnus, in žuga, da jo bo vrgla v smeti.

Zato je Maruška žalostna. Vzame Piko v naročje in milo joka.

Mami se Maruška zasmili. Poboža jo po kodrasti glavici in jo tolaži: »Ne jokaj, Maruška! Če boš pridna in rada molila, ti bo sv. Miklavž prinesel novo punčko. Tako, ki bo veliko lepša kot Pika.«

»NOČEM DRUGE PUNČKE,« se cmeri Maruška. »SAMO PIKO IMAM RADA. PIKA JE NAJLEPŠA PUNČKA NA SVETU.«

»Toda v nebesih imajo še lepše. Take, ki zaspijo in mamokličejo. Sv. Miklavž jih nosi pridnim otrokom.«

»ALI RES?«

»Prav zares. Kar pismo napiši sv. Miklavžu, saj znaš. Tri mesece hodiš v šolo.«

Maruška je ponosna, da jo mama hvali. Obriše si solzne oči, poišče v torbici list belega papirja in pero, pripravi črnilo in napiše:

LJUBI SV. MIKLAVŽ!

KMALU BO TVOJ GOD MAMA PRAVI, DA V NEBESIH ANGELČKI ŽE SLAŠČICE PEČEJO. VSAK VEČER ŽARI PRI NAS NEBO OD NEBEŠKEGA OGNJA. PROSIM TE, PRINESI MI NOVO PUNCKO. TAKO, KI ZASPI IN MAMO KLIČE. MOJA PIKA JE ŽE STARA IN ŠEPA. MAMA JI PRAVI NAGNUS IN V SMETI JO BO VRGLA. JAZ PA JO IMAM RADA, ČEPRAV JE GRDA. TODA MAMO JE TREBA UBOGATI. ZATO PROSIM, PRINESI MI JO PRAV GOTOVO IN SLAŠČICE TUDI. SAJ BOM PRIDNA IN MOLILA BOM

TVOJA MARUŠKA.

Maruška je bila v resnici pridna, lepo je molila in sv. Miklavž ji je prinesel novo punčko. Sinje oči je imela in svetle lase in po hrbtu ji je bingljala drobcena kita. In obleka je bila vsa v belih čipkah.

Vsa družina se je zbrala okoli nove punčke. Občudovali so jo in ugebali, kakšno ime bi ji dali.

»Pika naj bo, kot prejšnja,« je predlagal Maruškin bratec Andrejček.

»NE.« je ugovarjala Maruška. »PIKA JE STARA IN GRDA IN V STARO ŠARO JO BOM VRGLA. TA PUNČKA PA JE

LEPA IN NOVA, ZATO MORA IMETI TUDI NOVO IME.
MIKA NAJ BO.«

Maruškina je obveljala in tako je dobila nova punčka ime. Še tisto jutro je romala Pika na podstrešje v staro šaro. Maruška pa je vzela Miko v naročje. Zibala jo je in ji pela:

AJA, TUTAJA, ZASPANČKAJ SLADKO!

Mika je zatisnila oči in je zaspala. Maruška jo je pritiskala za trebušček. »VE VE,« je zajokala Mika. Maruška je pritiskala še močneje in Mika je zaklicala: »MAMA!«

»LAČNA JE,« je rekla Maruška. Poiskala je skledico in žličko, nalila v skledico mleka in pitala punčko. Mika pa je spala in ni hotela jesti. Mleko se ji je pocedilo po lepem ličku in belih čipkah.

»Ne smeš,« pravi mama. »Punčka bo umazana.«

Maruška vzdihne, gre po cunjico, jo zmoči in začne umivati umazana lica.

»Ne smeš,« pravi zopet mama. »Nesrečni otrok, kaj delaš z lepo punčko? Kmalu bo takšen nagnus kot Pika. Kaj bo rekel sv. Miklavž?«

Maruška je žalostna. Vendar uboga mamo. Odloži cunjico in položi Miko v posteljico. Naj spi. Kaj bi z njo? Jest ne sme, umivati in prati je tudi ne sme. Pa naj spi.

In Mika spi dva dni. Maruška pa hodi nemirna okoli in načaja atu in mami, posebno pa še bratu Andrejčku.

Tretji dan pa je Maruška zopet vesela. Na podstrešju je poiskala staro Piko in zdaj jo krmí in umiva in zraven veselo prepeva.

Pride mama in se ujezi:

»Kje pa je Mika?«

»UMRČKALA JE,« pravi Maruška.

»Kje pa je zdaj?« vpraša mama.

»V GROBU. V JAMICI SPI,« odgovarja Maruška.

»Pokaži, kje,« ukazuje mama ježno.

In Maruška pelje mamo na vrt. Tam je sredi belega snega črn hribček. In vrhu hribčka je zataknjena palica in na njej je pritrjen list. Na listu pa je napis:

TU POČIVA MIKA, KI SAMO SPI.

Mama prebere, pa se obrne, da bi Maruško nabila. Toda Maruške ni več na vrtu. V sobi pestuje staro Piko, pleše in poskakuje z njo in ji poje:

RINGA, RINGA RAJA,
MICA, MUCA PA NAGAJA.
LEPA MIKA V GROBU AJA,
STARA PIKA PA Z MARUŠKO RAJA.

Fr. Sever

Pismo Miklavžu

LAHKO TI ZDAJ ŽE PIŠEM,
KER ČRKE VSE POZNAM,
ZATO TI TOLE PISMO
POŠILJAM LETOS SAM.

V VELIKIH SEM POTREBAH
IN PROSIM TE LEPO:
NIKAR ME NE POZABI,
KER PRIDEN SEM ZELO.

PA ŠE ZA BRATCA PROSIM,
KI PISATI NE ZNA:
IGRAČKE IN PA TEBE
NAJRAJŠI ON IMA.

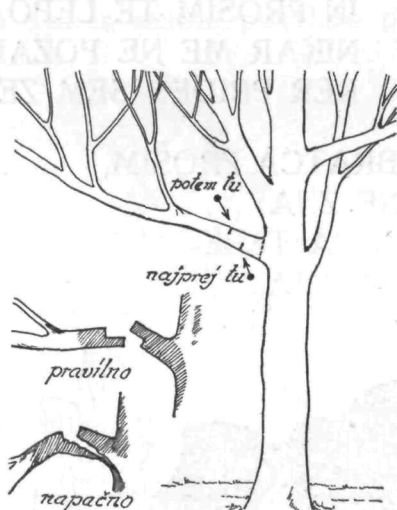
Nas dom

Leop. Paljk

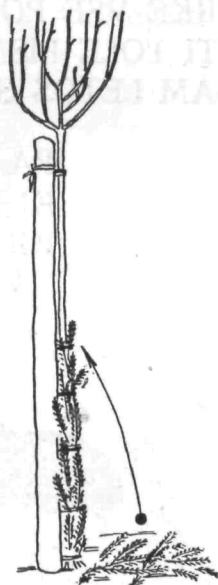
Mladim sadjarčkom v pouk

Sv. Miklavž stoji pred vrati in starka zima roma po deželi. Dragi sadjarčki! Ali boste res vso dolgo zimo držali roke križem? Pridni in vestni sadjarčki najdejo tudi pozimi dovolj dela v sadovnjaku. Zdaj je čas, ko še lahko očistite z debel mah in lišaj. To naredite najtemeljiteje s strguljo in žično ščetko. Še prej pa raztegnete pod drevesom staro plahto ali vrečo, kamor postržete vso nesnago z debel in jo nato sežgete. Na ta način ne boste uničili le mahu in lišajev, ampak tudi ogromno število različnih zajedavcev, njih ličink, bub in jajčec.

Nekateri sadjarji pobelijo pred zimo debela sadnih dreves z apnenim beležem. Pravijo, da uničijo s tem vso golazen, ki prezimuje v razpokah drevesne skorje. A nasprotno je res. Razni škodljivci so pod apneno skorjo še bolj zavaro-rovani pred hudim mrazom. Čemu tedaj belimo debela sadnih dreves? Zaradi

Odstranjevanje vej

Zavarovanje debel

spomladanske pozebe. Marčno sonce je najbolj nevarno, zlasti mlademu drevju. Čez dan se gladko deblo na soncu močno segreje, a ponoči zopet ohladi. Posledice velikim toplotnim spremembam pa so pozebe in ožigi ter razpokana skorja na

debljih in debelejših vejah. Apnena belina pa sončne žarke odbija. Ker se pa pobeljeno deblo ne segreje toliko kot nebeljeno, zato tudi ne pozebe. Pred zimo pa nikar ne belite debel, ampak rajši počakajte z beljenjem do februarja. Takrat vas bom še sam na to opozoril.

Ako je vreme še količkaj ugodno, izkopljite jame, kamor nameravate spomladi posaditi sadna drevesca. Pripravite tudi kole, ki bodo mladim drevescem služili v oporo. Tisti del kola, ki pride v zemljo, ožgite, da vam prehitro ne segnije.

Primerno zavarujte drevesca na planem, da vam jih ne oglođa zajec. Okrog debel navežite trnje ali pa smrekove veje. Sadjarji namažejo debela tudi s kravjekom ali stranišnim gnojem, ki mu primešajo krvi, apna in tudi žolča. Pravijo, da zajcu niso všeč tako namazana debela.

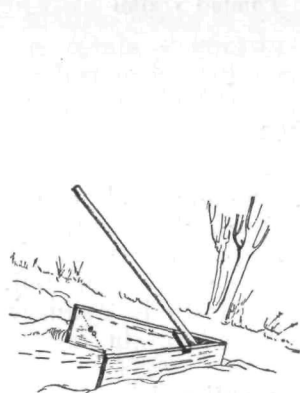
Grmiče ribezlja in kosmulje povežite skupaj, da jih sneg ne polomi. Ker se v močnem metezu nakopiči na drevju mnogo snega, je treba zlasti mlado drevje večkrat potresti, da se veje in tudi krona ne polomijo pod težo snega.

Tu in tam je treba odžagati kako suho ali pregosto rastočo vejo. Pri odstranjevanju močnejših vej pa moramo biti zelo previdni, da se nam veja ne začesne pregloboko. Takšne rane se potem navadno le težko zacelijo. Zato zažagamo vejo najprej na spodnji strani in sicer nekoliko od debela proč. Šele nato odžagamo vejo nekaj centimetrov proč od prejšnje zareze na zgornji strani. Ko se potem težka veja nagne, se nam ni treba bati, da bi se odčesnil tudi lubad na debelu, ker zabranjuje to prva zareza na spodnji strani. Nazadnje odrežemo še štrcelj tik ob debelu. Odstraniti pa moramo tudi vse tiste veje v kroni, ki se drgnejo. Na takšnih mestih nastanejo potem rane, na katerih se radi naselijo razni škodljivci (n. pr. krvave ušice) in se pojavi tudi rak.

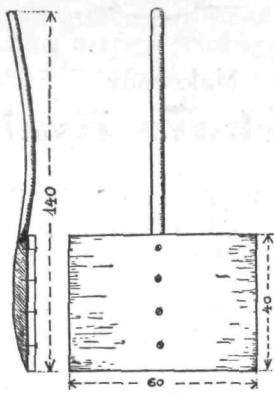
Zdaj vidite, dragi prijatelji, koliko dela vas še čaka v zimskem času v sadovnjaku. Zato nikar ne držite rok križem.

VRTNARIČICE IMAJO DOPUST

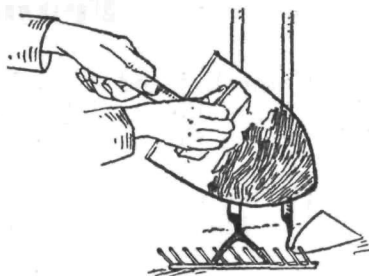
Zemlja zmrzuje in delo na vrtu počiva. Odpočijte se tudi ve, drage vrtnaričice, da boste šle spomladi zopet veselo na delo. Ker ste vrt pravočasno prekopale in pustile zemljo v grudah, jo bodo veter, dež, mraz in sonce napravili znatno rodovitnejšo, da bo spomladi rahla kot pepel. Ako pa niste istočasno zemlje tudi pognojile, poskrbite že sedaj, da boste imele spomladi dovolj predelanega gnoja na razpolago. Za lahko zemljo je goveji gnoj najboljši, za težko ilovnato pa konjski. Za prav peščeno zemljo, tako imenovano publico, pa je najboljši gnojilo kompost. Zato tudi ne sme kompostni kup manjkati v nobenem vrtu. Nanj

Ročni plug

Lopata za sneg

Čiščenje orodja

namreč mečemo vse leto vsakovrstne odpadke. Večkrat na leto ga premečemo, da se snovi hitreje razkrojé in sprhné. Tudi je dobro, če potresemo vmes nekoliko živega apna v prahu.

Ko zapade visok sneg, očistimo vrtna pota z leseno lopato ali z ročnim snežnim plugom, ki vam ga lahko napravi oče ali starejši bratec.

Ali ste izpraznile vrtni bazen in čeber za vodo? Tudi vrtno vodovodne cevi je treba izprazniti, da nam pozimi v mrazu ne popokajo. Vrtne sesalke pa ovijte s slamol

Ali ste očistile vrtno orodje ter ga spravile pod streho? Zelezne motike in lopate namažite s kakšno mastjo (n.pr. s salom, s kožo slanine ali z vazelinom), da ne zarjavé. Samokolnico, voziček in vse drugo vrtno orodje spravite pod streho!

CVETICE — NAŠE LJUBLJENKE POZIMI

Tudi ve, drage cvetličarice, nimate zdaj posebnega dela na vrtu. Zato pa skrbite še z večjo vnemo za cvetice lončnice. Pozimi jih nikar preveč ne zalivajte! Cvetiče lončnice, n. pr. ciklame ali korčke ter begonije imejte na svetlem prostoru! Najbolj jim ugaja prostor med dvojnimi okni. Ker je zrak v zakurjenih sobah zelo suh, je treba cvetice večkrat orositi s prestano vodo. Ko sobo zračite, odstranite cvetice z oken, ker jim mrzla sapa zelo škoduje. Tudi prepiha jih varujte!

Ali ste natrosile lečo na vlažno vato, da boste imele za božič bujno zelenje pred jaslicami? Storite to, če še niste! Ali ste narezale mladik forsitiije, sneženih kep, vrbe, breze itd. ter jih potaknile v vodo? Vaza s cveticami ali vsaj z zelenjem bi morala biti vso zimo na vaši mizi. Če nimate drugih cvetic, potaknite v vodo nekaj smrekovih vejic, ki jih dobite v bližnjem gozdu!

Vaza z zelenjem:

Pomlad v zimi

Maksimov

Francckove živalce

Francek je od nekdaj ljubil živali. Ljubi jih menda vsak otrok. Prva prijatelja sta bila s psičkom Turinom. Od jutra do večera sta bila skupaj pri igrah, saj je bil pes prav tako otročji kakor Francek. Zelo rada sta se imela, a včasih je nastal med njima tudi hud boj. Posebno takrat, ko je pes s tačkami potacal hišice, ki jih je Francek delal iz blata za čebelnjakom. Ni mu mogel dopovedati, da mu to ni všeč.

Neke noči je Turin izginil. Nobene sledi niso mogli najti za njim. Oče je rekel, da ga je vzela najbrž lisica, ker je bil še mlad in se ni znal braniti. Francek je jokalo za njim, se jezil na lisico, a vse zaman. Klical je v gozdiček za hišo njegovo ime, a Turin se ni več vrnil.

Potem so prišli na vrsto ptiči. Prve je našel v votlem kolu vrtno ograje. Bile so siničke. Kar naprej jih je hodil gledat. Moral je pristaviti stol, da je pogledal v votlino kola. Ko je stara valila, je bila zelo huda. Vselej je zapihala proti Francku »ph«. Vabil je odrasle ljudi, da so pogledali v votlino in zdelo se mu je zelo zabavno, ko je vsak prestrašeno odmaknil glavo pred srdito pihajočo ptico.

Čakal je, da se siničke izvale in vsaj eno vzame v roko. A duplina je bila pregloboka za njegovo kratko ročico. Nekega dne so brez slovesa izginile iz gnezda.

Spomladi mu je prinesel sosedov hlapec mlado kavko. Postala je kmalu prav domača in na njegov klic »kav, kav« se je takoj pojavila pred njim. Sedala mu je na ramo in ga ščipala za uhlje. To je smatral za izredno prijaznost. Skrbno ji je nanašal hrano in marsikak košček mesa je zaužila namesto njega.

A kavka je bila tatica. Kar je bilo svetlega, je odnesla in kje zakopala. Vse je šlo pred njo. Mati je bila kar huda nanjo, ker ji je vzela škarje, ki so jih pa slučajno hitro našli.

Prvo jesen je tudi ta izginila. Pobralla jo je z drugimi tovarišicami v toplejše kraje. Že nekaj dni prej je opazil Francek na njej neko otožnost. Ko je zaslišala kričanje tovarišic, je začela tudi sama kričati in begati okrog hiše.

Prihodnjo pomlad jo je zagledal na sosedovem kozolcu. Spoznal jo je po rdečem traku na nožici, ki ga je bil svoječasno privezal živalci. Klical jo je »kav, kav«; kavka je le začudeno gledala. Glasno je zakavkala in se pognala v zrak. Zdelo se mu je, da ga je prišla še enkrat pozdravit. Za njegovo klicanje pa se ni zmenila več.

Pozneje se je seznanil s čmrlji. Vsa gnezda, ki jih je našel po gozdovih in mejah, je znosil domov. Oče je gojil čebele, Francek pa čmrlje. Prav pod čebelnjakom jih je zložil v škatlice za cikorijo in pogosto opazoval, kako so izletavali in se vračali domov. Poznal je vse vrste: sivčke, rjavčke, pisančke, črnčke, kot so jih krstili otroci sami. V knjigah tega ni. Tudi ni nikjer zasledil, kako se ta imenitna žuželka ogrebe, goji in kako se ji odvzame med. To znajo samo iznajdljivi vaški učenjaki, ki jih nihče pravilno ne upošteva v zadevi takih znanosti.

Tudi pri teh živalcah je doživel hudo razočaranje. Ko je prišla hladna jesen, so postajali čmrlji leni in se počasi porazgubili. Nazadnje je ostala v gnezdju sama matica. Nekega dne pa je tudi ta izginila. Žalost je Francku napolnila srce, ko so ostala vsa gnezda prazna. Bral je pozneje v knjigah, da pri čmrljih prezimi samo matica, ki se zarije globoko v zemljo. Gorko spomladansko sonce jo zopet privabi ven. Sam tega ni dognal.

Pri gojenju čmrljev so se dečku priljubile čebele. Imeli so jih na domu menda že od nekdaj. Pomagal je očetu pri raznih čebelarških opravilih — s posebnim veseljem takrat, kadar mu je oče namazal jezik z medom. Pa tudi drugače ga je zanimalo življenje te koristne žuželke. Kmalu je samostojno ogrebal roje in bil takoj zraven, če je oče oskrboval svoje ljubljenske. Povedal mu je o njih še to in ono, kar mu je pozneje mnogokrat koristilo.

Pri hiši so imeli tudi lepo tigrasto živalco, ki je pretaknila vse kote v poslopjih in navdala ves mišji rod s strahom in trepetom. Za njenega vladanja niso imeli nikoli mišje nadloge v hiši. Po shrambah ni stikala in rekel bi, da je bila spodobna mačka.

Vendar jo je zalotila nesreča. Nekoč se je komaj privlekla domov in žalostno mijavkala. Opazili so, da prvo tačko kar vleče za seboj. Kaj se je zgodilo, niso mogli dognati. Če bi se bila po nesreči ujela v kako past, bi bila gotovo tam ostala. Najbrž jo je kdo izpodbil in ji skoraj odbil nogo. Moralo jo je hudo boleti. Zavlekla se je v hlev v steljo. Tam je ležala in si lizala ranjeno nogo.

Mati je predlagala, da bi jo lovski čuvaj ustrelil, češ kaj bi se mučila žival, ko ne bo več za rabo. A oče je bil drugačnega mnenja. Rekel je, da se mačka gotovo sama »izliže« in ozdravi.

Tako je ostala pri življenju. Francku se je smilila in nosil ji je redno hrano. Takrat je bil že v mestnih šolah in je preživel na domu počitnice. Večkrat je dala mati dijaku kak priboljšek za južino. Včasih je bil deležen celo kosa klobase. Nikoli ni pozabil pri tem svoje mačke in prihranil je zanjo vsaj majhen kosček. Tega je bila žival posebno vesela. Materi seveda ni o tem črnil besede, sicer bi bil gotovo tudi njemu odtegnjen ta plemeniti priboljšek.

Tigrica se je res kmalu zlizala. Sicer je nekoliko šepala s prvo nogo, a za svoje mačje opravilo je bila prav tako sposobna kakor prej. Zdelo se jim je, da je celo pridnejša.

Po oni nesreči je postala Tigra zelo previdna in boječa. V sobo je niso spravili več. Sicer tega mati že prej ni rada trpela in ji je dajala hrano vedno v veži. Odslej pa niti v vežo ni hotela več in so ji morali polagati hrano pred vežna vrata. Opazili so pa, da si je edino Francku še upala približati, pred vsakim drugim je zbežala. Pogladiti jo je smel samo on.

Kmalu nato je odšel Francek v mesto. Na počitnice je prišel zopet o božiču. Ko je zavil okrog hiše, mu primijavka naproti Tigra. Prijazno se smuče okrog njega in gre za njim v hišo. Domači so takoj opazili ta izredni slučaj in povedali, da mačke po oni nesreči ni bilo več mogoče spraviti v sobo. Usedla se je prav pod Franckov stol in čepela tam, dokler je bil on v sobi.

Zdaj je deček šele povedal, da so vzrok njunega dobrega poznanstva oni koščki klobas.

Vse dni, dokler je bil Francek doma, je prihajala Tigra v hišo. Pravili so, da je pozneje ni bilo več.

Zvesta žival je še tisto leto nesrečno končala. Postala je tako nezaupna, da je imela mlade v opuščeni kovačnici, streljaj od hiše. Od tam jih je pripeljala včas domov, pa samo pokazat. Navadno jo je prav hitro pobrala z njimi nazaj v kovačnico.

Mimo kovačnice drži cesta. Nekoč so se trije mladiči ravno igrali na cesti, ko pridrvi avtomobil. Mladiči smuknejo tik pred njim na drugo stran ceste. Mati se je zbala zanje in je skočila za njimi, da bi jih v nevarnosti branila. A bila je že prepozna. Povožil jo je avtomobil.

Griša Koritnik

Domovina - sonce

*Domovina, ti si sonce,
vir življenja in moči,
daj nam rasti, daj zoreti,
krepi srca, grej nam kri.*

*V zarjo upe smo sejali,
ko Ti cvela je pomlad,
kakor v sonce verovali,
da bogat nam vrneš sad.*

*Marsikaj smo preboleli,
tvegali za skupno rast,
marsičemu se odrekli
v Tvojo srečo, v Tvojo čast.*

*Za vse žrtve in napore,
kar jih bilo je in bo
zate, Domovina-sonce,
vračaj jasno nam nebo!*

Ciril Drekonja

Bela voda

»V srednjem veku se je namreč Soča sploh le Bela voda ali Bela reka imenovala.«

S. Rutar: Zgodovina Tolminskega.

Tisoči let...

Neutrudno so odnašale vode z gora bele kamne, jih gladile, krožile. Valile so jih v skupno strugo Soča, Koritnica, Učēja, Tolminka, Idrijca z Bačo. In si je Soča postlala zibel svojega teka z belim prodom, ko s pleniciami lepe Vide.

Bela voda med belim prodom...

V penah, belih ko mleko, preskakuje skale, ki so jih sile zvalile v strugo. V penah si krči pot med stenami trdega kamna.

Bela voda!

Tisoč in pol let je skoro minulo, odkar je prišel naš rod k njenim bregovom, jih posedel in si tam ustanovil svoj dom. Živel je svobodne dni. Roboval Čedadu, Ogleju, goriškim in tolminskim grofom, hlapčeval Dunaju... A Bela voda je tekla prosta po beli strugi. In je vanjo odtekal znoj naših mož in so se vanjo splakovale solze naših žena.

Naš rod je ostal.

Beli prod so obrobile zelene vrbe. V pomladnih sapicah valové vitka stebbla proti Pečem. Leto plove v gore. V jeseni se nagnejo k jugu. Ostre sape režejo s šib orumenele liste. Leto odhaja z gora. In ko se čas obrne, zopet ozelenijo vrbe ob Soči. Ozelenijo in nežna zelen obeta novo pomlad, čas moči in vstajenja.

Naš rod bo ostal.

Soča pri Sv. Luciji

Sv. Lucija. Izliv Idrijce
v Sočo

Pismo iz Buenos Airesa

Dragi prijatelji in prijateljice!

Najprvo se Vam moram predstaviti. Jaz sem Tončka. Tončka Štefančičeva. Stara sem dvanajst let in že gospodinjim doma namesto matere, ki hodi po hišah pospravljat in je ves dan zdoma. Doma kuham, pomivam, perem, šivam in varujem bratca Andrejčka in Julčka in sestrico Angelco. Zvečer pa gremo vsi skupaj na dok čakati očeta, kdaj se vrne z dela. Tam opazujem ponosne ladje, ki prihajajo in odhajajo iz pristana in moje misli hite z njimi v širni svet prav do moje ljube domovine, prelepe slovenske zemljice. Kako Vas blagrujem, prijatelji moji, da ste lahko vedno doma, da Vam seva domače sonce, da Vam cveto domače rožice, da Vam prepevajo ptički iz domačih logov in da slišite dan za dnem glas naše prelepe in mile govorice!

O, tudi jaz sem bila nekdaj tako srečna, kot ste danes Vi! Tudi meni je tekla zibelka na slovenskih tleh. Tam v sončnih Brdih pri Gorici je bil moj lepi dom. Tam je stala prijazna hišica, pokrita z rdečo streho in zelena brajda jo je krasila. Okoli in okoli hiše pa so se razprostirali zeleni vinogradi, sredi med njimi so spomladí cvetele marelice in breskve, jeseni pa so ščebetali po njih klepetavi škorci in kradli sladko grozdje.

Lepo nam je bilo, dokler se ni zgodilo nekega dne ono strašno, ki nas je vse pahnilo v nesrečo. Zlobna roka nam je uničila naš dom. Povrh so še brezvestneži po krivem obdolžili brata Drejčeta, da hujska proti oblastem. Moral je z orožniki, uklenjen kot razbojnik. O, moj lepi, ponosni brat, ki sem ga tako ljubila, ki mi je spomladí vil prve piščalke in me je s kolesom prevažal po vasi in okolici! In peti je znal, moj Bog, kako krasno je pel! Vsa vas se je zbirala ob sobotnih večerih okoli njega, kjer koli je bil, in ga je poslušala. Tudi tistega dne pred nesrečo je pel naše slovenske pesmi.

In potem je prišlo vse hudo na našo hišo. Brat je v zaporu rabil mnogo denarja. Povrh še stroški za zagovornika in hudi davki. Naša hiša tega ni več prenesla. Zato so nam vse zarubili in nekega dne so nam na dražbi prodali vse: hišo in brajdo ob njej in vinograde in polja in travnike, vse, prav vse. Še krava Liska in ovca Bela je morala iz hleva. Vsi smo jokali tistega dne, še oče, sicer trd ko skala, je imel solzne oči, ko smo se poslovljali od doma.

Obenem z domom smo se morali posloviti tudi s prelepe slovenske zemljice. Odpeljali smo se v tujino. Dolge tedne smo se vozili po morju. Preko ravnika smo se pripeljali in smo se ustavili prav tu v Argentini, na drugem koncu sveta.

In zdaj smo tu. Buenos Aires je veliko mesto. Kakor pošasti se spenjajo visoke hiše prav pod nebo. Pravijo, da stanuje v mestu okoli dva milijona prebivalcev. Po cestah drve tramvaji, hupajo avtomobili, še pod mestom so preluknjali zemljo in napeljali podzemsko železnico.

Vse vrste ljudi srečavam tu. Temnopolte Špance, rumene Kitajce, črne zamorce, rdeče Indijance, odlične meščane, častitljive done in señore, razcapane berače in divje predrzne gavče. Cel Babilon je v mestu. Vse jezike sveta slišiš.

In vse je narobe pri nas. O kresu, ko je pri Vas vroče in na kresno noč kurite ognje in gledate za kresnicami, ki se spreletajo skozi tiho, bajno noč, in poslušate cvrčanje murenčkov in ščebetanje kobilic, takrat je pri nas zima. Nič ne polagamo svetemu Janezu Krstniku praproti pod

mizo, da bi prišel nanjo spat v tej čudežni noči. Nič ne vemo za kres ne za kresne ognje in čudesa se v tej noči pri nas ne vrše.

O božiču pa nam pripeka sonce. Takrat smo pri nas sredi poletja, naši fantje zbijajo žogo in se kopljejo v mlačni morski vodi. Ni snega, ni polnočnice. Siliti se moram, da verjamem, da je zdaj res tista sveta, blažena noč, ko se je Jezus rodil, da je odrešil ves svet. Že zdaj se bojim tiste noči. Vem, da mi bo takrat najhuje in bom z muko v srcu mislila na svoj daljni, lepi dom.

Moj oče, ki je bil ponosen gospodar, je zdaj postal težak. Dan za dnem odhaja na dok, v pristan, in tam prenaša težke tovore z ladij in na ladje. Hrbet se mu je ukrivil, v lica so se mu zarezale globoke brazde. Vendar ne tarna in je vesel, da ima delo in nam lahko preskrbi vsakdanji kruh.

In moja mati, ki je bila doma gospodinja, ponosna gospodarica hiše, je zdaj postala postrežnica. Po hišah hodi in mirno prenaša, ko jo ohole argentinske señore zmerjajo in psujejo.

Meni pa ginevajo dnevi v delu in mislih na nekdanji lepi dom. Samo tega se bojim, da moja bratca in sestra ne bi v tujini pozabila naše mile slovenske govorice. V špansko šolo hodijo, dobro že španski govore, slovensko govorico slišijo samo doma, in ko bodo morali kmalu z doma za kruhom, bodo najbrž popolnoma nanjo pozabili. Zato jih vsako nedeljo vodim na Avellanedo. Tam je naše slovensko zbirališče, tam je naš slovenski duhovnik, ki nas uči slovenski brati in pisati. Z njim tudi pojemo naše lepe slovenske pesmi. Jaz silno rada pojem in v takih urah sem vsa srečna. Pravijo, da lepo pojem in tudi v cerkvi bom že kmalu pela.

Zelo rada tudi berem slovenske knjige in jih dajem bratcema in sestrici, da jih tudi oni berejo. Le žal, da jih pri nas tako težko dobimo. Zato Vas prosim, ljubi prijatelji, pomagajte nam. Pošljite nam slovenskih knjig in časopisov, ki so dostikrat za Vas skoraj brez vrednosti. Nam bodo neizmerno koristile in nam pomagale v našem težkem boju za ohranitev ljube slovenske govorice.

In pišite nam kaj. Ni hujšega kot to, če človek v tujini čuti, da je domovina nanj pozabila. Vsako Vaše pismo bo nam vsem, ki se ob nedeljah zbiramo, vlilo novega poguma in nove sreče.

Vaša Tončka.

B. D.

Običaji in navade naše zemlje

(Konec.)

Ko smo že o vsem izpregovorili toliko besed, si še oglejmo zemljo samo in tanko skorjo trdnih tal, na katerih živimo.

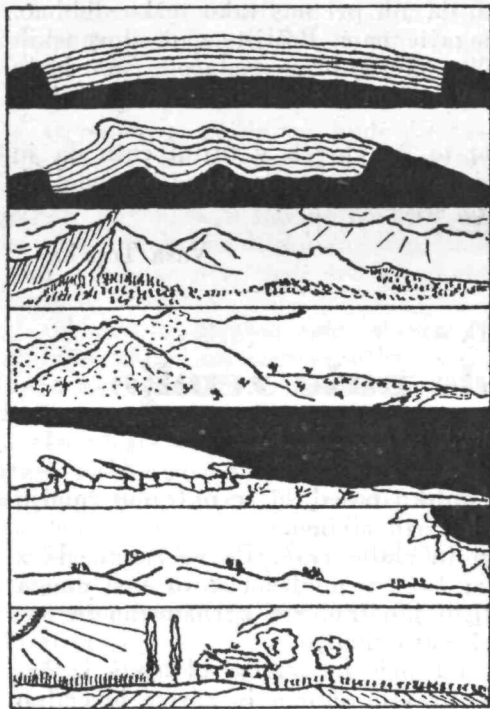
Jeseni spravljate jabolka za zimo in slabe čase. Pa se zgodi, da z visoke omare jemlješ pozimi jabolka, le v temnejšem kotu nisi enega videl. Proti pomladi zagledaš v kotu tisto jabolko, vse zgrbančeno in nagubano. Posušilo se je. Tako je tudi z našo zemljo.

Ko se je pred mnogimi milijoni let pričela zemlja ohlajati iz žareče tekočega stanja, se je na vrhu napravila skorja in ker se je vedno bolj ohlajala in sušila, je skorja postajala debelejša in trdnjša. Na jabolku, o katerem sem vam prej povedal, so nastale gube. Toda te ne

predstavljajo točno gor in morja, ker so mnogo prevelike. Šele če bi imelo jabolko v premeru 1 m, bi najvišji vrh na zemlji (Mont Everest, 8882 m) ne bil višji kot debelina lista navadnega papirja. Največja globina morja (ki je ne daleč od Filipinov v Tihem oceanu, 10.793 m) bi bila samo tako globoka vdrtina na tem jabolku, kot je globina zobca pri pisemski znamki.

Mnogi bodo izpraševali, kakšna je zemlja v notranjosti. O tem si še znanstveniki niso povsem na jasnem. Nekateri trdijo, da je žareče tekoča snov, drugi zopet, da je v notranjosti sestavljena iz snovi, ki so težje, gostejše in trdnjše kakor naše jeklo. Težko je povedati točno, kaj bi bilo v zemeljski notranjosti. Videl je ni nihče, v rudnikih so vrtali najgloblje do 2526 m (v Virginiji v U. S. A.); a koliko še manjka do pravega jedra, če učenjaki sodijo, da je trdna zemeljska plast debela okoli 100 km, središče zemlje pa je od nas oddaljeno približno 6370 km. V prejšnjih časih so sklepali po ognjenikih na njeno notranjost. O teh ste gotovo že slišali in o lavi, ki vse uničuje, in o pepelu, ki zasipa cela mesta. Še danes je na svetu okoli 320 delujočih, a poleg teh jih poznajo še 400, ki ne delujejo več. Največ jih je še vedno ob morskih obalah. Dežela, ki je najbolj nemirna, kajti ognjeniki povzročajo tudi potrese, je Japonska. Tam so samo v enem letu našeli 1447 manjših in večjih potresov. Da bi bili ognjeniki v neposredni zvezi z zemeljskim jedrom, to so sedaj zavrgli in primerjajo taka ognjeniška žarišča samo ogromnim tvorom ali uljesom na zemeljski površini.

Še nekaj nas zanima: Kako se je izpreminjalo zemeljsko površje, po katerem se sprehajamo. Naša tla niso stalna, vedno so se preobliko-

vala in se bodo še . . . Dež, veter, sonce, sneg, led in voda, vse oblikuje naše površje in najtrdnjši kamen nima toliko moči, da bi se temu ustavil. A priroda ne hiti, ona ni nestrpna, kot smo ljudje. Zemlji so tisočletja malenkost. Komaj milijoni let nekaj pomenijo. Izpremembe na zemlji so našim očem komaj vidne, o njih lahko samo sodimo, ker zemlja potrebuje stoletja, da zravna hrib za borih 10 cm. Le takrat, ko si hoče v tem delu človek hote ali nehote pomagati, tedaj se obličje zemlje izpremeni hitreje in tudi usodneje za človeka.

Pri zgodovinskih urah so nam razlagali o Rimljanih in pozneje o Benečanih in njihovem pohlepu po lesu. V rimskih časih je bila Italija gozdnata pokrajina. Ko so izsekali gozdove, da so lahko kurili velika rimska kopališča, je izsekane pokrajine izpiral dež tako dolgo, da so postale gole in so gole še danes. In ubogi naš Kras, ves

v skalah, z majhnim šopom trave med njimi, kje so tvoji gozdovi? Člo-

vek jih je izsekal, bogate Benetke stoje na tvojem lesu in gol in nerodoviten čakaš boljših časov.

Zemlja ni hitra, ona počasi ustvarja novo lice svojemu površju in tudi ljudje so postali pametnejši, da ji ne zadajajo ran, ki so neozdravljive.

Večji del zemeljske površine se je odtegnil človekovemu vplivu in to je morje. Tri četrtnine naše zemlje so pokrite z vodo, ki je na nekaterih mestih globoka samo nekaj metrov, drugje zopet na tisoče metrov. Marsikateri izmed nas si bo mislil, zakaj je treba toliko vode, mar bi bi bila plodna zemlja, kjer bi vreden človek našel svoj dom. A prav morje je tolike važnosti za nas, da bi pri količkah obširnem zmanjšanju morske površine postalo človeško življenje na zemlji nemogoče. Morje je shramba toplote in vlage. Geologi, to so učenjaki, ki raziskujejo zemljo v davni prošlosti, so dognali, da je nekoč bilo več kopne zemlje kakor danes in da je takrat vladal na zemlji hud mraz. Bile so ledeniške dobe in ledeniki so gospodarili tudi po naših krajih. Saj so pri nas segali do Bleda in Radovljice. Sedanje razmerje med kopnim in morjem je kar primerno, prav za prav odlično in mi si moramo le želeči, da se ne bi nikdar izpremenilo.

Kako luna privlači morje, smo slišali, da voda ob tečajih zmrzne v velike ledene plošče in da se ob ravniku segreje. Vendar vpliva na morskovo površino še veter in človeštvu kroji usodo.

Ko pridete opoldne iz šole domov, se vam vedno mudi h kosilu. Na mizi že čaka vroča juha, ker mati pozna vašo neučakanost. Mudi se vam, juha je vroča in kaj sedaj. Lepo pihate vanjo in kaj opazite? Juha se premika v smeri pihanja. Tako je tudi pri morju. Če stalni vetrovi leto za letom zadevajo v isti smeri morskovo površje, tedaj se tvorijo morski tokovi. Taka domovina morskih tokov je morje okoli ravnika, kjer je doma tudi znani zalivski tok, 80 km širok in 700 m globok. Ta že tisočletja prinaša severnim deželam Evrope toploto in podaja Angliji, Irski in Skandinavskim deželam njihovo rodovitnost. Vendar so tudi tokovi, ki niso tako koristni. Ti prinašajo mraz in led. Tak tok je Labradorški tok, ki prinaša vsako leto daleč na jug v Atlantski ocean množico ledenih gora, ki so ladjam tako nevarne. Zato morajo na onih mestih paziti posebni parniki, ki javljajo drugim ladjam pot ledenih gora, da ne zaidejo v nesrečo.

To so samo nekateri običaji in navade naše zemlje. V take razmere nas je poslala božja previdnost. Usoda človeštva pa ni odvisna samo od običajev in navad matere zemlje, ampak v prvi vrsti od medsebojnih odnošajev ljudi. Eno dnevnih popotniki smo in še na tej kratki skupni poti grenimo drug drugemu življenje, namesto da bi si skupno delili radost in bol.

Fr. L.

Uganka

*To je čudna mati:
S hčerko kolovrati
venomer okrog.*

*Ne skrbi jo zmota,
saj ji daljna pota
je pokazal Bog.*

Spominu naših mož

Ivan Cankar

11. decembra mine 20 let, kar je umrl v Ljubljani Ivan Cankar, naš najboljši pisatelj. Rojen je bil na Vrhniki dne 10. maja 1876. Tu so mu postavili tudi spomenik.

Že v mladosti je pretrpel mnogo pomanjkanja, ker so njegovi revni starši le s težavo preživljali številno družino. Vse trpljenje v mladosti in v poznejših letih je zelo lepo opisal v svojih spisih.

Cankar nam je odkril lepoto naše besede do najvišjih popolnosti. V svojih številnih povestih in črticah je v občutenih prizorih slikal življenje siromakov in zatiranih ter bical razvade ljudstva in krivice mogočnejev. Veliko je bilo njegovo usmiljenje do ubogih in trpečih, ker je sam občutil vso bedo življenja.

Posebno ljubezen je gojil do svoje matere. Njej je posvetil najlepše bisere svoje umetnosti in v svetovni književnosti težko najdemo tako prisrčne izlive ljubezni do matere. V najtežjih urah se je vedno spominjal nje, ki je v življenju toliko pretrpela in se vsa žrtvovala za svoje otroke. Sam piše: »Kadar sem v tesni samoti, v bolečini in strahu prosil usmiljenja, sem klical tisti beli obraz; prikazal se je blag, od večerne zarje obzarjen.«

Prelepe so tudi njegove misli o domovini, o Stvarniku in lepoti naše zemlje. Vse to je poveličeval z globokostjo svoje umetniške duše. Našemu zatiranemu narodu je bil v težkih časih prerok, klicar k njegovi svobodi ter oznanjevalec naše lepše bodočnosti. S prav posebno ljubeznijo se je zavzemal za lepoto naše besede in nam v svojih spisih pokazal, da je tudi naš jezik sposoben za izražanje najglobljih čustev in misli.

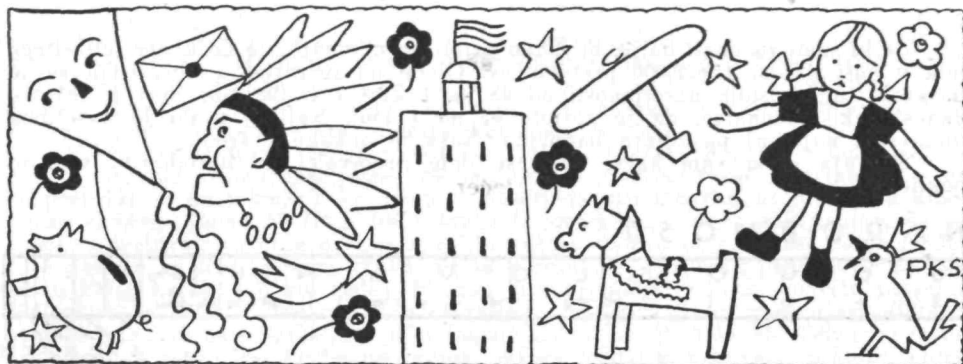
Cankar je bil neizprosno sovražnik zahrbtnosti in zlobe. Zato je v svojih spisih pogosto oster, a vedno pravičen.

Njegova dela prevajajo v najrazličnejše jezike velikih narodov. Ti se čudijo, da imamo maloštevilni Slovenci tako odličnega pisatelja, ki bi bil v ponos vsakemu drugemu svetovnemu narodu.

Odlomek

(iz Cankarjevega »Grešnika Lenarta«)

Tako vam porečem: prijeli se bomo za roke in bomo stopili čez prag. Prišli nam bodo naproti angeli božji in spoznali se bomo. Stopili bomo pred samega Jezusa, ki ima na levem licu pod očesom kapljo krvi in hude rane na dlaneh. Takrat bo kri posušena in rane bodo zaceljene. Nagnil se bo dobrotljivo k nam in bo rekel: Pozdravljeni, devetkrat ubogi, zdaj devetkrat bogati, ki ste bili žejni in lačni ljubezni; dajte, da vas napojim in nasitim! — In najprej bo prijel za roke vas, o mati, za te uboge, ljube roke, ki so toliko razdale, nikoli ničesar prejele!...

Lisan drobizi in vse navzkriž

B. D.

Jugoslavija v številkah

Letos obhajamo 20 letnico naše države. Zato ne bi bilo napak, če si tudi v številkah ogledamo svojo domovino, kakšna nam je postala v preteklih 20 letih.

Na kratko si oglejmo meje in naše sosedo. Pred 20 leti je mejilo na nas osem sosedov, danes jih je samo sedem. Malokdo izmed vas se bo spomnil osmega sosedu. To je bila majhna državica Reka, nastala po rapalski pogodbi iz l. 1920. To si je zopet prisvojila Italija l. 1924. Od takratnih sosedov sta bila samo dva (Italija, Romunija) po velikosti in prebivalstvu večja od naše države. Danes so pa trije večji in sosedu iz letošnjega leta, Nemčija, je skoraj tako velika po prebivalstvu kot vsi sosedje skupaj. Zato se je tudi količnik pritiska sosedov (ki ga izračunamo, če delimo vsoto prebivalstva sosednih držav s številom prebivalstva naše države) povečal od 6,6 na 10,5.

Sosedne države imajo z nami skupnih mej:

1. Italija	290 km,
2. Nemčija	324 "
3. Madžarska	623 "
4. Romunija	557 "
5. Bolgarija	536 "
6. Grčija	262 "
7. Albanija	465 "

skupaj kopnih meja 3057 km.

Dolžina naše morske obale je 1590 km, a dolžina vseh otočnih obal 3610 km.

Ko je bilo l. 1921 ljudsko štetje v svobodni državi, so ugotovili, da ima naša država 11,984.911 prebivalcev, ob zadnjem ljudskem štetju l. 1931 pa 13,934.088 prebivalcev. Dognano je, da se pri nas povprečno rodi vsako leto 31,45 otrok na 1000 ljudi, a umrje pa 17 prebivalcev, tako je vsako leto prirastka 14,45 ljudi na 1000 prebivalcev. V primeri z našimi sosedi hitro rastemo. Sedaj lahko izračunamo, da je od l. 1921 do 1936 prebivalstvo narastlo od 11,984.911 na 15,173.608, torej v petnajstih letih za 3,188.697 prebivalcev.

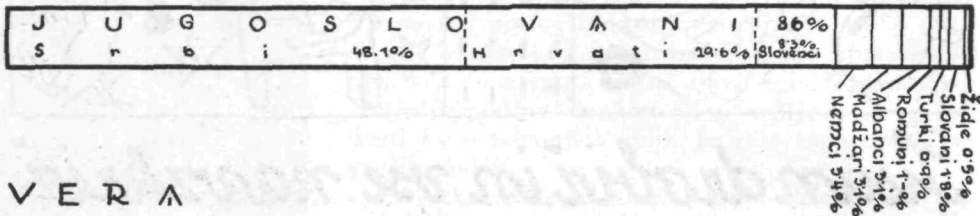
Za l. 1936 so znani zadnji uradni podatki in tako bi imele banovine tele številke:

	1921	1936	
1. dravska	1,060.356	1,192.068	prebivalcev
2. savska	2,424.374	2,874.896	"
3. primorska	804.163	961.449	"
4. zetska	784.693	1,015.997	"
5. vrbaska	850.004	1,160.024	"
6. drinska	1,205.500	1,753.597	"
7. dunavska	2,179.329	2,515.857	"
8. moravska	1,200.258	1,588.058	"
9. vardarska	1,323.546	1,736.157	"
10. Beograd	152.688	375.505	"

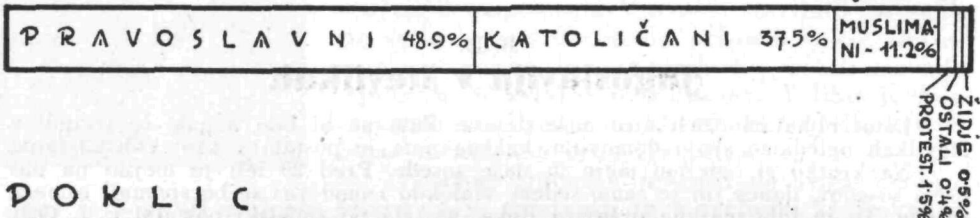
Če bi sami računali dalje, bi lahko približno ugotovili, da bo konec letošnjega leta v naši državi 15,620.000 prebivalcev. Glede na prirastek prebivalstva se je povečala tudi gostota naseljenosti od 48 na 1 km² v l. 1921 na 56 v l. 1931 in danes lahko računamo, da je gostota 63 na 1 km². Najbolj gosto je naseljena dunavska, najmanj pa zetska banovina. Naša je nekako v sredi.

Spodnja risba vam kaže, kako se dele prebivalci po narodnosti, veri in poklicih.

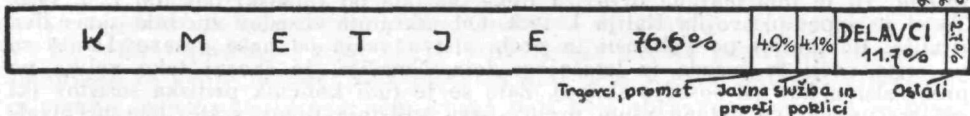
NARODNOST

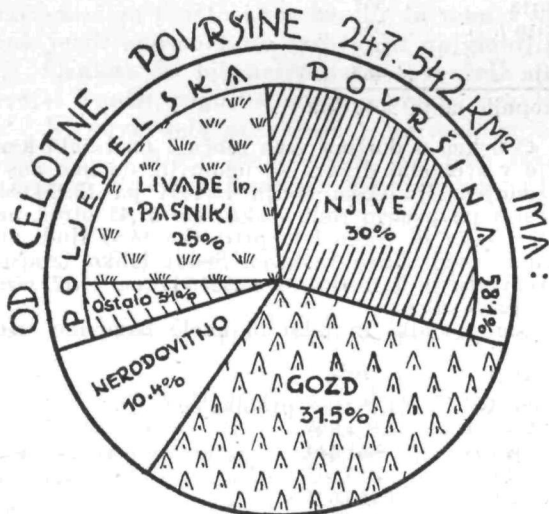
VERA

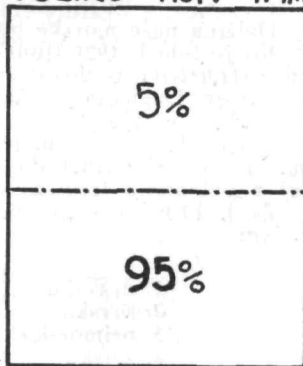
POKLIC

Ko pregledujete risbo razdelitve po poklicih, opazite, da je Jugoslavija izrazito poljedelska država. Saj se po štetju iz l. 1931 preživlja od kmetijstva 10,670.365 prebivalcev. Zanimalo vas bo, kolika je površina zemlje, ki jo obdelujejo, in kakšna je ostala površina. Zato si zopet oglejmo risbo!

TOLIKO NJIV IMA

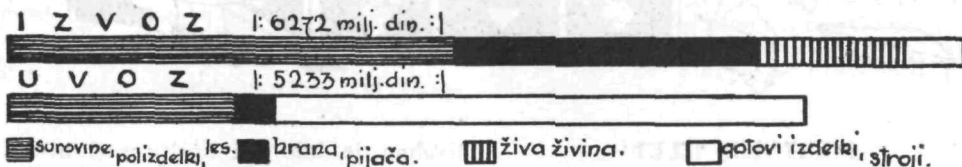

VSEH KMETOV.

Ko ste ogledovali zgornjo risbo in primerjali število poljedelcev s površino orne zemlje, ste najbrž opazili, da je poljedelcev mnogo, a zemlje premalo za vse, da bi lahko pošteno od nje živeli. Od skupnega števila poljedelcev je 67,8% takih,

ki imajo manj kot 5 ha zemlje, in od teh zopet polovica takih, ki imajo manj kot 2 ha zemlje, četudi imajo vse te kmečke družine nad 5 članov. 20% naših poljedelcev je pa sploh takih, ki imajo tako malo zemlje ali je niti nimajo, da morajo živeti od dnine, ki si jo prislužijo z obdelovanjem tuje zemlje. Še bolj se boste čudili razdelitvi orne zemlje, kar kaže ta risba.

Prej smo ugotovili, da je povprečna gostota prebivalstva na 1 km² pri nas 65. Če pa upoštevamo naseljenost plodne zemlje, dobimo večjo številko, in sicer 82 prebivalcev na 1 km². Tako gosto ni naseljena niti Danska, ki je bogata kmetijska država. (Samo 33 ljudi na 1 km².) Iz vsega tega lahko zaključimo, da je kmečko prebivalstvo naše države v veliki večini ubožno in skromno. Samo pride-luje pšenico, a ne je belega kruha. Če bi porabil pri nas vsak prebivalec na dan samo 100 g kruha več kot sedaj, bi nam žita primanjkovalo za domačo potrebo. Mnogo se še greši z napačnim obdelovanjem in nepravilnim gnojenjem, slabimi semeni itd. Zato naše žetve niso tako bogate kot v drugih državah. Temu bo treba odpomoči in takrat bo kruha na pretek, saj so že danes kmetijski pridelki poleg

lesa najvažnejši izvozni predmet, kar vam kratko pokaže gorenja risba. Koliko približno pridelamo na prebivalca v enem letu, si tudi lahko zapišemo:

pšenica	193,0 kg	krompir	95,0 kg
koruza	342,0 "	sladkor	6,0 "
rž	13,6 "	tobak	1,0 "
ječmen	26,0 "	češplje	29,0 "
oves	20,0 "	jabolka	8,6 "
riž	0,2 "	vino	38,5 l
fižol	8,7 "		

Kakšne so številke iz industrije in rudarstva, pa prilično kaj več.

Zdravilna vrednost sadja

Sadje ima poleg velike hranilne vrednosti tudi veliko zdravilno vrednost. Sadje je dobro za prebavo in poživlja delovanje notranjih organov. Seveda ga moramo uživati zmerno. Ena sama hruška pospeši delavnost ledvic, medtem ko použitev več hrušk že razdraži ledvice. Zvečer použito nastrgano jabolko pospeši delavnost jeter, a večja množina bi jetra že nekako ohromila. Prav podobne posledice so opazovali tudi pri uživanju češpelj, češenj itd. V splošnem lahko rečemo, da je sadje izredno zdravilno, posebno še zaradi tega, ker vsebuje precej vitaminov.

Jabolka so izredno zdravilna. Pospešujejo prebavljanje, ker vsebujejo mnogo jabolčne kisline, pomagajo pri boleznih jeter in ledvic, nastrgana zdravijo tudi črevesne katarje. Slab, bolehen želodec jih ne prenese. Posebno jih priporočajo duševnim delavcem.

Hruške so samo takrat zdravilne, če so sladke, popolnoma zrele in okusne. Trde in raskave najedajo črevesno sluz-

nico, ker izločajo preveč kisline. Zelo omehčano sadje zaradi velikega razkrajanja in vretja povzroča črevesno vročico. Sicer pa hruške dražijo ledvice k večjemu delovanju.

Grozdje ni zdravilno samo zaradi grozdnega sladkorja, temveč tudi zato, ker vsebuje mnogo kislin in soli, ki čistijo in krepijo kri. Vendar moramo paziti na to, da ga zmerno uživamo. Če uživamo grozdje v jeseni v večjih množinah zaradi zdravljenja, tedaj se moramo vzdržati drugih ostrih jedi. Belo grozdje zdravi slabotne želodce, za slabokrvne pa priporočajo modro in rdeče grozdje.

Češplje in slive umirijo živce. Toda pri uživanju istih moramo biti previdni. Mnogim že 5 do 6 češpelj škoduje, ker preveč dražijo črevesno sluznico. Učinkujejo tudi odvajajoče.

V sadju se nahajajo navadno vitamini A, B in C. V jabolkih so vsi trije, prav tako v manjši meri v hruškah, v večji pa v grozdju. Češplje so bogate vitamina A.

Iz »Vrtčeve« skrinjice

POČITNIŠKI IZLET

Bilo je v sredo v preteklih počitnicah, katerega dne, se ne spominjam več. Z jutranjim vlakom smo se odpeljale mladenke dekliškega krožka na Primskovem proti Brezjam. Vlak je vozil zelo hitro. Gledala sem skozi okno in se čudila, da so tako hitro bežali mimo nas gozdovi, vasi in hribi.

V Otočah smo izstopile in se napotile s svojim voditeljem proti Brezjam, kjer smo imele najprej sveto mašo. Tudi svoji nebeški Materi sem se priporočala. Po sveti maši nas je pa že lakota naganjala, zato smo si poiskale primeren prostor, kjer so nam lahko postregli. Dež je šel kakor za stavo in najbrž samo zato, ker smo bile me na izletu. O, kratkočasil smo se pa dobro, saj še same nismo vedele, kdaj je minil dopoldan. Preden smo odšle naprej, smo seveda nakupile še svetinjic, podobic in drugih spominčkov, da smo jih nesle domov.

Popoldne se je pa le prismejalo sonce in prav korajžno smo se napotile v neznane kraje, na Češnjico, kjer je doma naš katehet g. Vovk. Še nobena ni bila tam. Pot je dolga in lepa. Pa tudi utrudljiva, posebno za nas, ki tako malo hodimo. Eno je čevelj tako ožulil, da je morala naprej bosa. Pot nas je peljala čez prijazno Dobravo in Lipnico. Vso pot smo spraševale, če bomo kaj kmalu na Češnjici, g. katehet je pa vselej rekel, da »v treh urah, kakor bi mignil«. No, cele tri ure pa res nismo hodile. Priznati pa moramo, da smo bile že kar pošteno trudne, ko smo prišle na Češnjico. Češnjica je zelo prijazna vasica in prijazni ljudje so tam. Kmalu smo bile čisto domače, posebno ko smo bile med in krhlje. To nam je bilo menda na Češnjici še najbolj všeč. Tudi igrale smo se. Posebno

živahno je bilo pri koritu pod hišo in ena izmed nas je bila tako srečna, da se je prekucnila v vodo. Pa smo jo kmalu posušile. Preden smo odšle, smo se tudi slikale in pred hišo smo izvedle proste vaje, da so nas videli, da znamo tudi lepo telovaditi.

Najrajši bi bile kar ostale na Češnjici, tako lepo je, a morale smo odriniti spet proti Kranju, kjer so nas starši že težko pričakovali. Mislili so, da smo se namočile in da bomo prav slabe volje, pa je bilo ravno narobe: vse smo bile vesele in vsem nam bo ostal ta izlet v najlepšem spominu. Pozdravljamo slovenske mladenke iz drugih krajev in zelo bomo vesele, če v »Vrtcu« zvemo, kaj delate mladenke drugod.

Mlendenke
s Primskovega pri Kranju.

ODGOVOR IVICI »KOPRIVICI«

Poslala si mi res dolgo pismo, da ga kar ne morem priobčiti v celoti. Napisala si toliko, kolikor je bilo pač prostora na papirju — za Tvoj podpis in naslov ga je pa zmanjkalo. Ali si se pa podpisala prav spodaj, to je na namizni prti. To bosta pa že z mamico obračunali. Iz pisma sem spoznal, da si Ivica, ker praviš, da Ti včasih mamica ponagaja: »Ivica, koprivica«. — Pa sem brskal po imenikih učenk pri nas in nisem našel med njimi Koprivice. Torej se le drugače pišeš in nisi Koprivica, ampak samo »koprivica«, iz Ljubljane doma, ker poštni pečat tako kaže. Da hodiš v šolo v drugi razred, sem uganil, ker pišeš, da znaš že polovico naštevanke. Rad bi Te bil dal tudi med ugankarje, pa se Ti je rešitev malo ponesrečila. Tistih pet L in na koncu znamenje za »in« ni — medved, am-

pak pet-el-in (petelin), kot si že videla pri rešitvah v zadnji številki. Ti si gotovo čisto sama rešila in zgrešila, ker si premalo pomislila.

Tvoje pismo je prišlo po precejšnjih ovinkih v moje roke. Naslovila si ga namreč na upravnništvo. To pa zbira le naročnino (denar) in naročnike. Kdor pa hoče v list kaj napisati, pa mora poslati pismo uredništvu. Temu pošiljajo sotrudniki povesti, pesmi in slike. Urednik sprejema tudi rešitve ugank in otroška pisma. Vidiš, tako se tej stvari streže pri »Vrtcu« in pri vseh drugih listih. V drugem razredu se seveda kaj takega še ne učite in Ti prav nič ne zamerim pomote. Povedati pa moram zato, ker delajo enako napako celo odrasli. Ti pa res zaslužijo v spisu »cvek«.

O Tvojih mladih zajčkah, »ki imajo

tudi brkice in tako smešno migajo z gobčki, kot bi hoteli nekaj povedati«, pa bom govoril še z našim stricem vrtnarjem. Ta bo o priliki povedal kaj zanimivega o teh koristnih živalcah.

Veseli me, da Ti je vseč »Hudournikova miška« in »Mikica Mokica«. Za vsele pesmi, »ki jih boš lahko tudi v šoli povedala«, bom pa pisal gospodu, ki stresa take stvari kar iz rokava.

V glavnem sem menda povedal vse, kar omenjaš v svojem pismu, ki je prav lepo in za Tvoja leta dovolj pravilno pisano. Pa mi o priliki sporoči, če si res Ivica Koprivica, ali pa samo »koprivica«. Ker vem, da si le pomotoma pozabila na podpis, sem izjemoma napisal odgovor in omenil Tvoje zadevščine, ki naj veljajo tudi za druge. — Prav lepo pozdravljena!

V slovo gospodu katehetu Al. Plantariču

Zapeli ptički so v slovo,
odšli od nas pod sonce zlato,
zaprle cvetke so oko
in legle na jesensko trato.

In tudi Vi greste od nas,
ker Vas previdnost božja kliče,
težko, gospod, nam bo po Vas,
ljubili ste nas otročiče.

Kar ste vsadili nam v srce,
obljubljamo, bo sad rodilo.
Čez leta bo v tolažbo Vam,
da delo tu zastonj ni bilo.

Naj tudi Vaša nova pot
bo polna sreče, blagoslova,
naj Jezus z Vami bo povsod,
naj z Vami gre pomoč Njegova!

Učenci II. a razr. ljudske šole v Kočevju.

Uganke

Zedinjenje (Pak)

Uganka

(M. Jezernik)

Tri mladenke, tri Slovenke
so se poslovile.
Prva sestra soncu šla nasproti,
druga morju po najkrajši poti.
Tretja je doma ostala,
da je z rodod rod vezala.

Mladi ugankarji

(Danica K.)

1. Langus;	5. Lipoglavec;
2. Jeraša;	6. Zastrugar;
3. Župin;	7. Škufca Milena.
4. Simončič;	

Božična

(Danica K.)

R + 1

Rudšž mnc,
akžzdmž mnc,
urd zd roh,
id onkmnc.

Kdor vse uganke pravilno reši in bo izžreban, dobi v dar nalivno pero.

Rešitev ugank iz 3. številke:

1. Sedmo kolo se zavrti 125 krat.
2. Potegni iz levega in desnega spodnjega kota črti v sredino gornje stranice.
3. V škornje sta vtaknila posteljne noge.

Zaradi pomanjkanja prostora in velikega števila reševalcev ne moremo navesti vseh imen.

Vse uganke je pravilno rešilo 23, dve uganki pa 94 reševalcev. Nepopolnih rešitev je bilo 31.

Izžrebana sta bila: Za prvo nagrado Stanislav Cukjati, uč. 3. razr. v Št. Gotardu, Jelenk 2, p. Trojane, za drugo pa Alojzij Bostič, Podutik 1, p. Ljubljana VII.

Listnica uredništva: Sotrudniki naj oprostite, ker uredništvo ne more hipno vsem ustreči in odgovarjati pismeno. Kar je uporabnega, pride na vrsto ob ugodni priliki. Vračamo samo naročene rokopise. Za dobrohotna poročila in nasvete smo prav hvaležni in se bodo upoštevali, kolikor se upoštevati morejo. — Vsem prav lepa hvala za dobro namero, iskrenost in pravilno razumevanje!

Tonca je postal kmalu znan. Vsi otroci so se zbirali pod hruško, se igrali z njim in ga izvabili večkrat tudi v vas. Mati Polona je bila huda in je Tonca za neposlušnost večkrat kaznovala.

Bilo je ob žetvi. Polona je šla pomagat žet, Tona pa pripravljat drva. Tonca so doma zaklenili. Spal naj bi, a se je le potuhnil. Ko sta oče in mati odšla, je vstal in začel šariti z očetovim orodjem, potem se pa vzel na okno in gledal medenke, ki so se mu kar pod nos ponujale. Skušal jih je doseči, a ni mogel. Oprijel se je križev v oknu in se hotel spustiti na tla. Čez noge mu je tedaj švignil martinček. To ga je tako prestrašilo, da je popustil z rokami in telebnil — v kup peska, ki so mu ga bili pripravili za igranje. Od padcu je mislil, da se je ubil in da je že na drugem svetu. V groznem strahu je čakal, kdaj ga pride Bog soditi. Zavedel se je neubogljivosti in bil prepričan, da bo moral v pekel. Tedaj se je oglasil v bližini pes Crnin. Tonca ne bi rad prišel hudobi v pest, zato je iskal rešitve. Splezal je na hruško in čakal, kaj bo. Sodnega dneva ni bilo, pač pa je prišla Gozduľja s Crninom. Medenke je imela Gozduľja neznanško rada in je vedno oprezala, kdaj ni Polone doma. Ako je bila hiša zaprta, se je previdno približala medenki in jo potresla. Tako tudi ta dan. Ko je potresla prvič in pobirala hruške, je sama s seboj govorila, kaj vse ima doma, a da ji pravih medenk ne morejo pričarati kapljice, ki so v dveh stekleničicah. Z njimi da napravi lahko vse, kar si želi, in še nevidna da lahko hodi, a vendar da ni zadovoljna, ker nimajo njene jedi pravega okusa... Ko je potresla drugič, se stresla s hruške Tonca, ki se je delal, ko ga je pobrala, gluhega in nemega. Tako se ni hotel izdati, da kaj ve o njeni skrivnosti. Gozduľja ga je dala v vrečo med medenke in ga odnesla s seboj. V vreči je Tonca ugibal, ali naj bi jo prerezal — nožek je imel s seboj — da bi ušel. A zaradi Crnina si tega ni upal...

Pod večer se je vrnila Polona z dnine. Prestrašila se je, ko ni našla Tonca. Iskala ga je in ga klicala, ker je mislila, da se ji je skril. Vse iskanje ni nič pomagalo. Mož se je vrnil iz gozda in oba z ženo sta iskala malega. Ko ga nista mogla najti, sta prosila Gozduľjo, da bi ga jima izsledila. Polona, ki je sicer ni mogla videti, ji je obljubila medenk, kolikor bi hotela. Gozduľja je res s Crninom iskala sled za Toncem. Crnin je vohal okoli hiše in zlasti lajal v hruško, kar je tolmačila Gozduľja, da mora biti mali skrit v drevesu. Ko je Gozduľja zadovoljna odšla, je Tona splezal na hruško, kjer je iztaknil — polha in ga ubil...

Drugi dan je Gozduľja prišla zgodaj vprašat, če so našli Tonca. Ko so ji povedali, da je bil v hruški polh, ki so ga ubili, se je oddahnila ter rekla, da je pač Tonca tako čudno končal svoje življenje, kakor ga je čudno začel... Polona je bila žalostna in dolgo ni mogla pozabiti prijaznega otročička.

Ko je tistega popoldne bila odložila Gozduľja vrečo z medenkami in Toncem v svoji koči na klop in zaslislala Polono, kako kliče malega, je odšla s Crninom v vas, da bi videla, kaj bo pri Čevljarjevih. Tonca je v vreči slišal, kako je zaprla vrata in kako je pes odlajal proti vasi. Zadovoljen je bil, da je, sam, in začel je premišljevat, kaj naj napravi. Tedaj je skočilo nekaj na vrečo, jo začelo gristi in prišlo do medenk. Tonca je bil prepričan, da je hudoba. Pa je hudoba začela glodati medenke, kar se je Toncu čudno zdelo. Zganil se je in prestrašil hudobo, da je smuknila iz vreče. Stiri noge je imela. V medli svetlobi je to opazil. In hudoba je izginila pod pragom... Tonca je vzel nožek in prerezal vrečo. Medenke so se usule iz nje in še sam se je rešil. Groza ga je bilo v čarovničnem brlogu, a vendar ni pozabil na stekleničici, o katerih je govorila pod hruško. Ob steni je zagledal več steklenic in vzel najmanjši. Vrata so bila zaprta. Kako naj pride iz koče? Začel je grebsti pod pragom in se preril na prosto. Tonca je na vse pomislil in se je oškropil s kapljicami iz manjše stekleničice, da bi bil neviden. Gozduľji ni maral priti več v roke in Crninu ne pod zobe... Domov si ni upal, ker bi ga nikamor več ne pustili. Zdaj bi šel lahko v trg in na grad, o katerem je toliko slišal. Misel, kako se bo pred drugimi otroki postavljaj, ko jim bo pravil, da je bil na gradu, ga je vlekla v gozd. Ko je bral jagode in maline, je zagledal pred seboj kosa. Segel je po njem in ga ujel; ker je bil neviden, je to lahko napravil. Sijalo je večerno sonce skozi drevje in risalo po mahu zlate kolobarčke. Ob kolobarčkih je mislil Tonca na zlatnike, o katerih je slišal doma pripovedovati z velikim spoštovanjem. Zazel si jih je in poškopil tri kolobarčke s kapljicami iz večje stekleničice, da bi postali zlatniki. Na videz se kolobarčki niso spremenili, a vendar je segel po njih in jih pobral. Bili so postali res zlatniki. Tonca je mislil, da so užitni, a ko je poskusil prvega in je bil trd, je menil, da niso še zreli. Vrgel bi jih bil stran, a je le pomislil, da jih ljudje nemara ne jedo in jih uporabljajo za kaj drugega. Zato jih je spravil v žep. Zlatniki so mu v žepku zvenketali in peli pesem o denarju. Tonca jo je poslušal in bil ob njej vesel in žalosten. Sklenil je, da ne bo trdega srca in da bo vsakemu pomagal, če bo le mogel...

(Konec prihodnjič.)